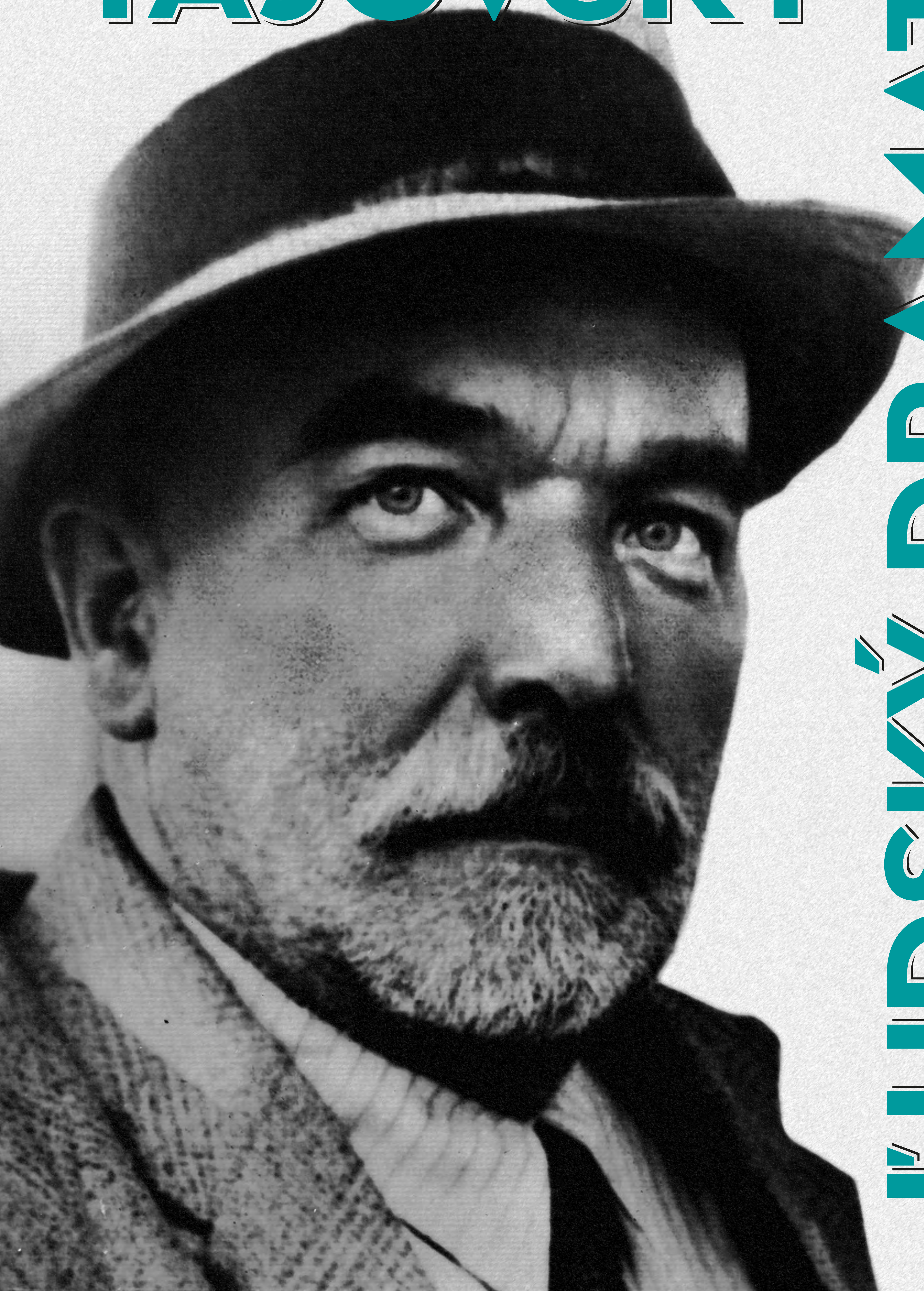

JOZEF GREGOR
TAJOVSKÝ

LUDSKÝ DRAMATIK

JOZEF GREGOR TAJOVSKÝ – ĽUDSKÝ DRAMATIK

„**N**arodil som sa pred šesťdesiatimi rokmi. Do školy som nerád chodil, ale musel. I mať ma raz ubila, keď som vyhlásil, že nepôjdem do školy, ale na pílu – robiť. Kamaráti mali už fajky, zarobili, v karty sa mohli zahrať a ja – drv maďarskú mluvnicu, daj sa učiteľom šticovať a sbieraj špačky popod panské okná a na tanec nechod', lebo nemáš za čo dať milému dievčatku zahrať. V literatúre začal som veršíkmi, dievčencom a či srdcu kvôli, ale baťko Vajanský mi bol ešte do učiteľského ústavu v „Národných novinách“ odkázal: ‚poeta nascitur, tomu žiadne pravidlá nespomôžu‘. Zostali mi vtedy rozprávky a drámy. Román – to je dlhá robota. Dnes už nepíšem ani rozprávky, lebo som vypadol z hniezda, z dediny a opakujem sa. Lepím teda divadelné hry a úfam sa sláve a ešte viac tantieme.

Najradšej na svete mám tajovské klobásky, pohár bratislavského vína a detviansku pesničku, keď ju spieva dobrý kamarát, alebo lúdi sláčik z cigánskych husiel.

Rád som videl dievčatá a ony mňa; preto som si najkrajšie vzal. Mám dcéru skoro na vydaj, vilu a záduch; ale keď vypijem liter vína, rád by som videl vrstovníka, ktorý by ma v odzemku prevýšil! Mám rád smiech alebo plač, nerád vidím zlosť, s nikým sa nehnevám.

Od svojho starého otca, hutného robotníka a roľníka, získal som na celý život jedno ponaučenie: Keď ti bude dobre, neukazuj, ak ti bude zle – vydrž. Preto vraj i moje postavy sú málo dramatické, lebo sme v živote nič veľkého nevykonali. Ak sa priznať, tak ma mrzí len jedno: že som sa viac neučil.“

Vlastný životopis Jozefa Gregora Tajovského uverejnený v roku 1931 v Slovenskom literárnom almanachu.

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

Divadelný ústav je štátnou príspevkovou organizáciou zriadenou Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky.

 MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

© Výstavu pripravil Divadelný ústav v roku 2024.

Autorka pôvodnej výstavy z roku 2014: Frederika Čujová

Úprava a doplnenie: Martina Daubravová

Grafický dizajn: © Pavol Borodovčák

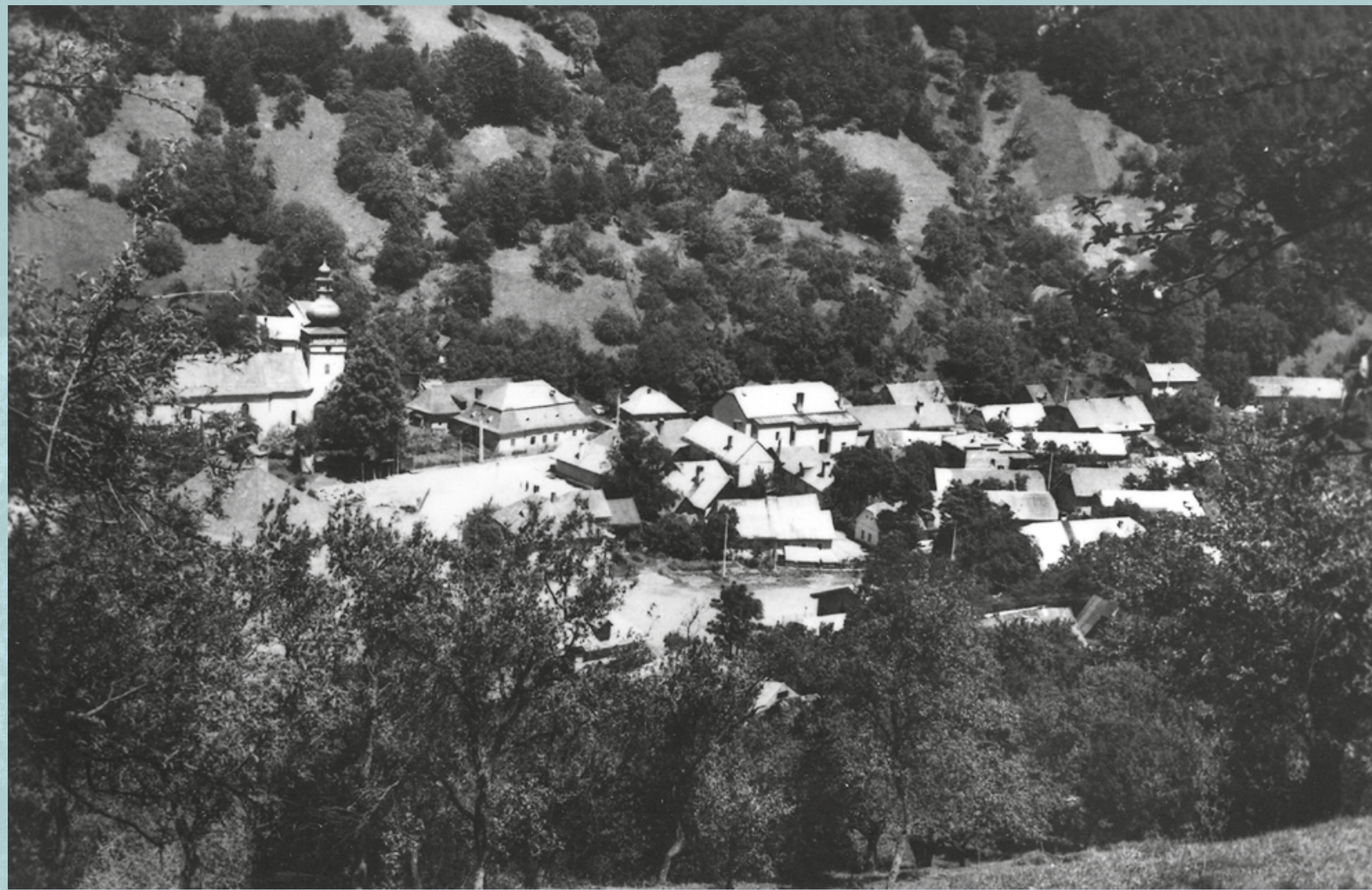
Jazyková redakcia: Hana Šuníková

Produkcia: Zuzana Poliščák Šnircová

Materiály použité vo výstave sú z Archívu Divadelného ústavu v Bratislave a z Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Autori použitých fotografií: Boleslav Boška, Martin Črep, ČSTK, Pavel Danko, Pavol Kovaľ, Lubor Marko, Karol Miklóši, René Miko, Matúš Olha, Gejza Podhorský, Vilém Sochůrek

DETSTVO, ŠTÚDIUM, VZŤAHY

Obec Tajov

Matka Anna Gregorová,
rodená Grešková
(1853 – 1925)

Otec František Alojz Gregor
(1849 – 1922)

„**M**oja matka nevydala sa za otca z lásky. Hutníckeho robotníka dcéra, hoci pekná, ani sa nestretla, ani nemyslela na pána, ako boli vtedy i potom vo vážnosti všetci bystrickí remeselníci. Mala lásku, chudobného mládenca, tiež robotníka, skromného človeka, o ktorom mi, ak išiel popred nás, alebo sme ho stretli a pozdravil, chlapcovi desať-dvanásťročnému, keď medzi otcom mojím a otcom matkiným napnutý býval pomer, starý otec vše povedal: ‚To mal byť tvoj otec.‘“

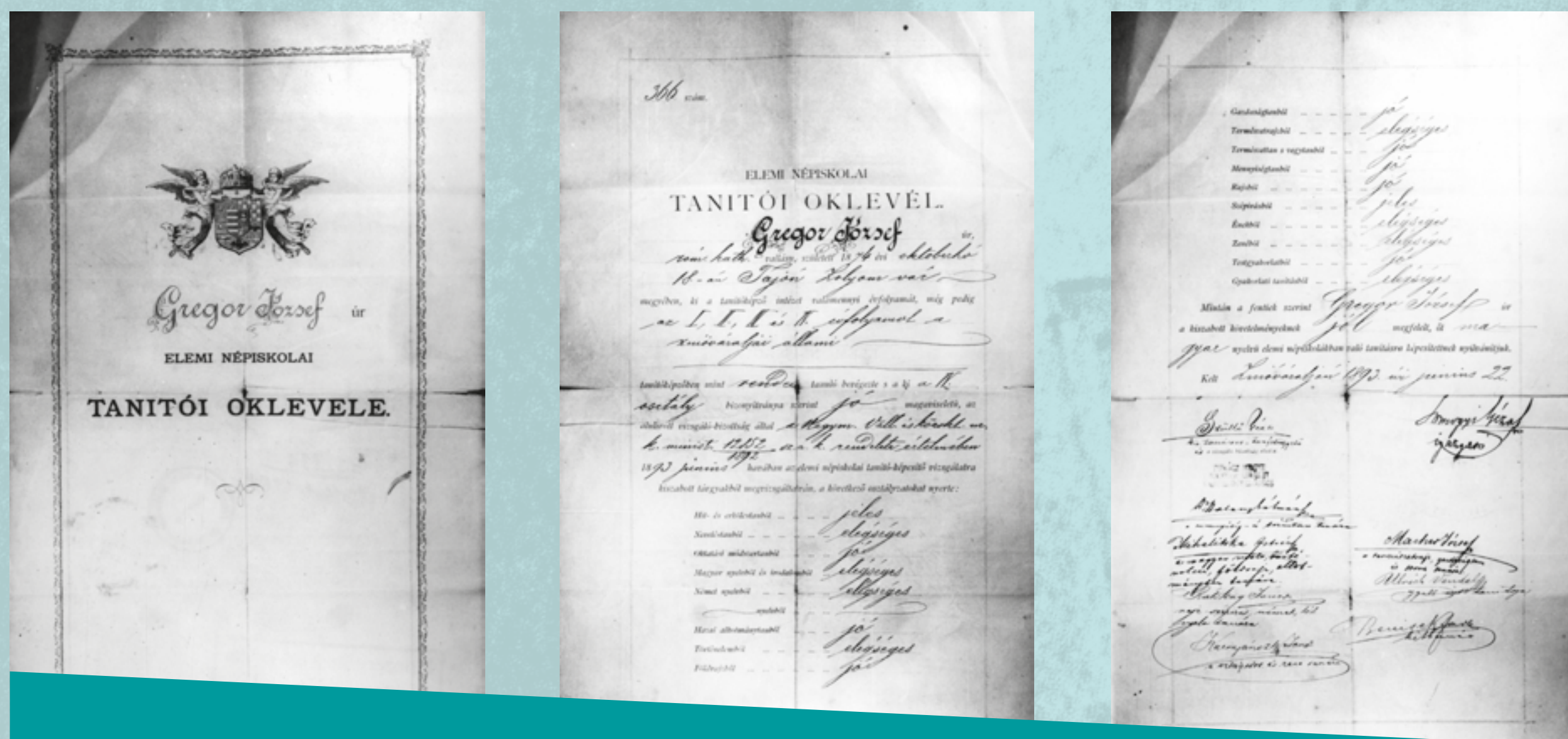
Jozef Gregor Tajovský: *Moja matka*

Tajovský (vlastným menom Jozef Gregor) sa narodil 18. októbra 1874 v Tajove. Vyrastal u starého otca Štefana Grešku, láskavého, pracovitého a čestného človeka, ktorý v ňom prebúdza národné povedomie, vstúpil lásku k prírode a formoval jeho mravné a estetické postoje.

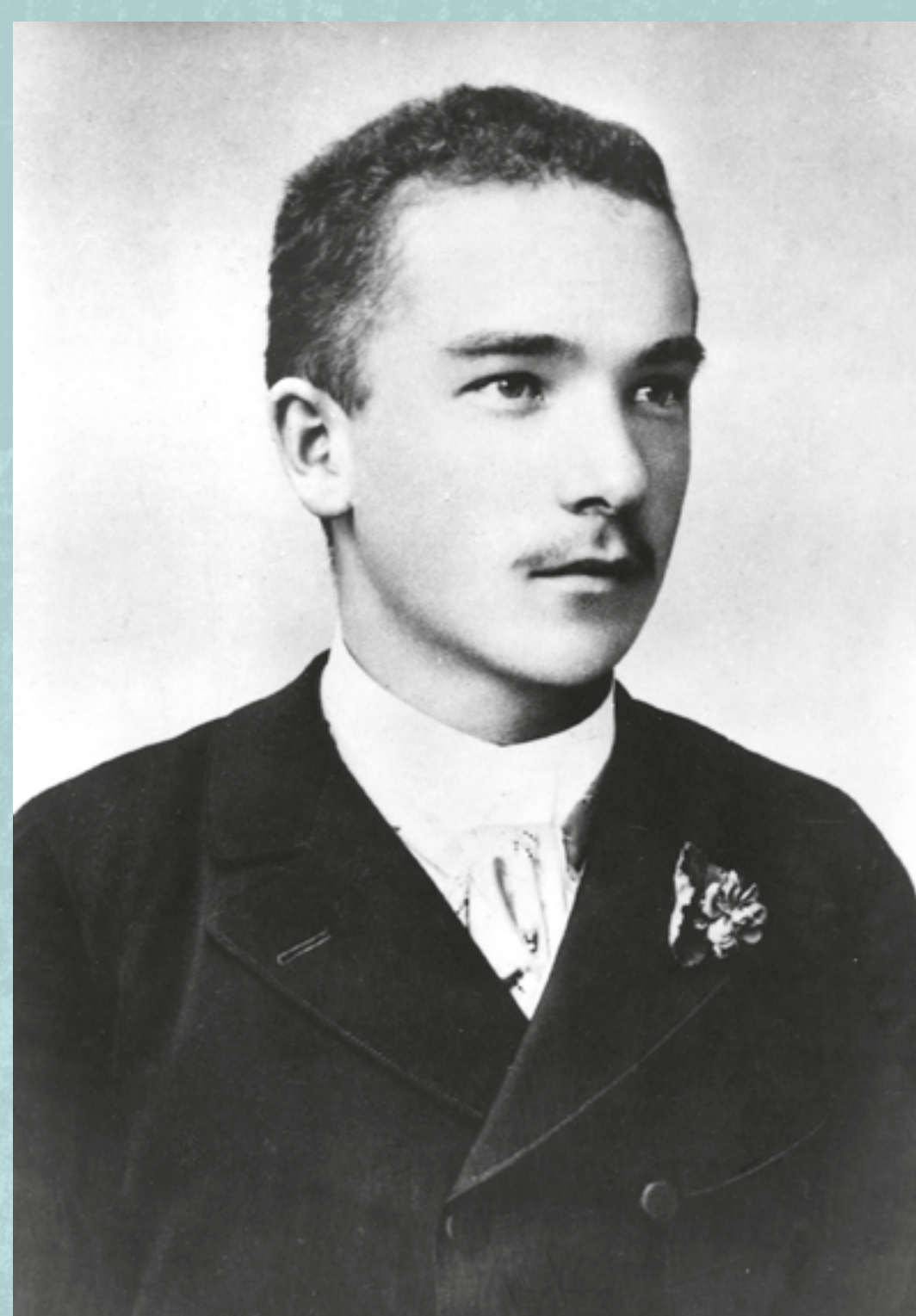
Na učiteľskom ústave v Kláštore pod Znievom študoval v rokoch 1889 – 1893. Už počas štúdia píše prvé básnické a prozaické práce a zoznamuje sa aj s činnosťou martinského Spevokolu.

Po maturite v roku 1893 začína Tajovský učiť v Banskej Bystrici. Verejné prejavy národného citenia a vyučovanie detí v slovenskom jazyku ho privádzajú k častým konfliktom s cirkevnou i štátnou vrchnosťou. Výsledkom sporov je neustále prekladanie z miesta na miesto – ako učiteľ prešiel počas piatich rokov siedmimi školami.

S **Ferkom Urbánkom** sa zblížil počas svojho učiteľského pôsobenia v Dohňanoch. Stretávali sa v rokoch 1895 – 1896 a pod vplyvom skúseného dramatika Urbánka sa Tajovský začína orientovať na písanie divadelných hier. Dokonca si stanovili spoločný program – tvoriť pre slovenské ochotnícke javiská texty, v ktorých zobrazia súdobú slovenskú dedinu a jej problémy.

Učiteľský diplom Jozefa Gregora Tajovského pre národné ľudové školy.

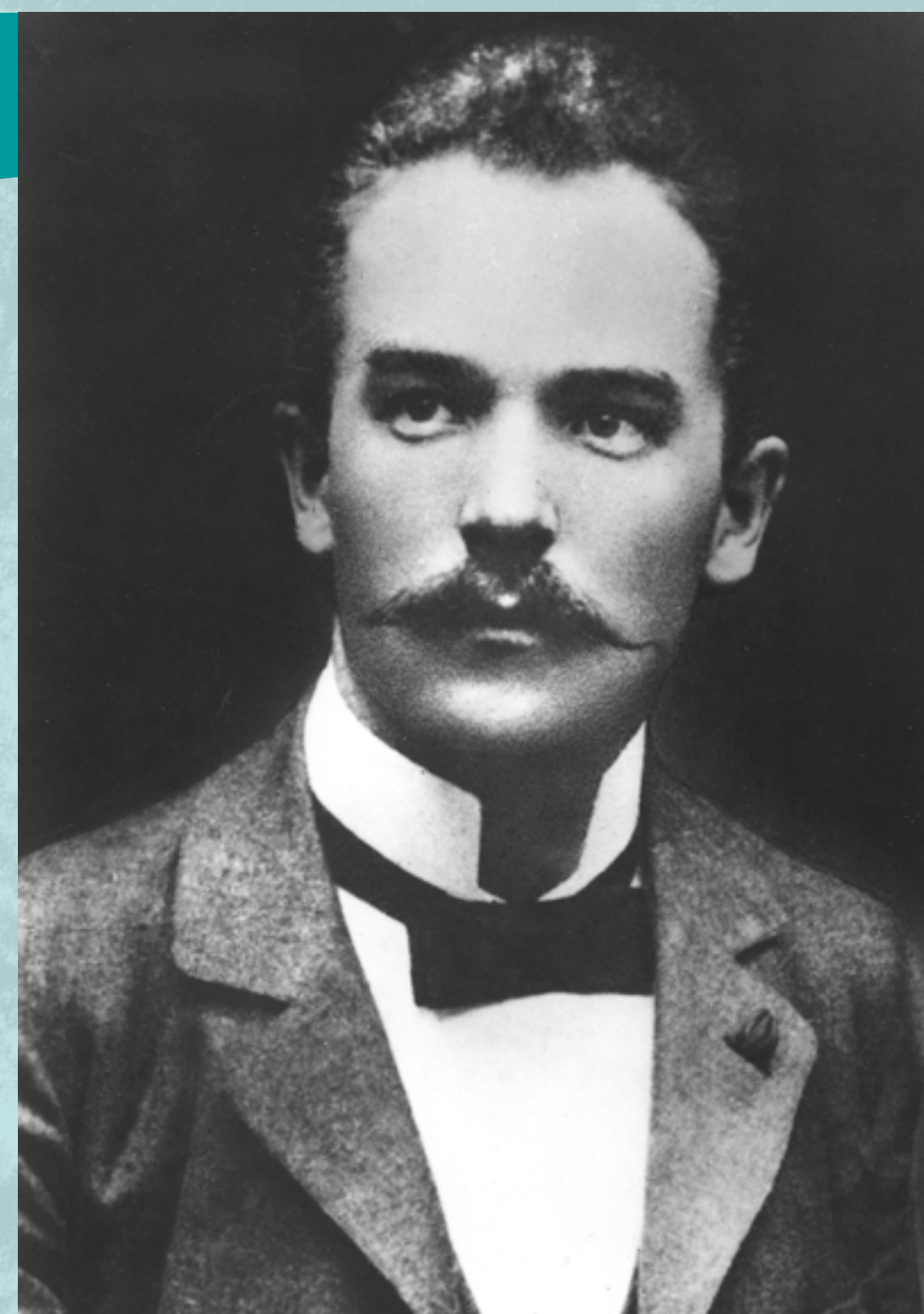
Tajovský ako študent

Ferko Urbánek (1858 – 1934)

Členovia spolku Detvan v Prahe v roku 1898: Tajovský na fotografii sediaci v strednom rade tretí zľava, vpravo od neho Vavro Šrobár a pod Šrobárom v prvom rade v strede sediaci Milan Rastislav Štefánik.

Mladý Jozef Gregor Tajovský

DETSTVO, ŠTÚDIUM, VZŤAHY

Na odporúčanie hlasistov sa vzdáva učiteľského povolania a odchádza študovať do Prahy na obchodnú akadémiu. Počas štúdií ho finančne podporuje aj spolok Československá jednota. Ako študent sa v Prahe zoznamuje s poprednými českými spisovateľmi a s ich dielom a pravidelne navštevuje predstavenia pražského Národného divadla.

Počas pražských štúdií (1898 – 1900) sa aktívne zapája do činnosti samovzdelávacieho spolku Detvan, v ktorom stretáva významné osobnosti spoločenského a kultúrneho života. Na schôdzky spolku prinášal aj svoje dramatické texty, ktoré ostatní členovia v rámci kritických analýz verejne hodnotili. Z dramatických prác ako prvú verejne čítal veselohru pod názvom *Konačka* (1898).

Ako bankový úradník pôsobil v Trnave, neskôr v Martine, kde sa zoznámil s **Hanou Lilgovou**, budúcou spisovateľkou Hanou Gregorovou. Vzdelaná a rozhľadená Hana navštevovala kultúrne podujatia a účinkovala v martinskom Spevokole. Po sobáši v roku 1907 odišli novomanželia Gregorovci do rumunského Nadlaku.

Jozef Gregor Tajovský pracoval isté obdobie po absolvovaní obchodnej akadémie v Prahe na rôznych miestach ako bankový úradník. Z jeho pôsobenia v Martine sa zachovala úsmevná príhoda, kedy ho istý priateľ prichytil, ako posúva nástenné hodiny v banke k času, keď sa hovorí, že padla. Na jeho otázku, čo vlastne robí, mu Jozef Gregor s vtipom odpovedal:

*„Robotá veľká,
chova tenká,
deň dlhý,
plat malý
a ešte aj hodiny idú pomaly?!“*

Podľa slov J. Šebu spracovala I. Janáková.

Manželia Gregorovci, Hana a Jozef

BANKÁR, REDAKTOR, LEGIONÁR

Pamätná tabuľa k 200. výročiu príchodu Slovákov do rumunského Nadlaku

Hovor.
Vďaka po perí a človeka po reči poznat. Do hrb a ľad/nikoma zneabladome, ale po-mudrejse ľudí podľa ich hovorov. Keď je telo, z ktorého sa javí náš duch, je ritadom ved-ernej našej hodoty. Po vďaka nábo hovorov znejú náš meln je sme Slováci, že slovenský hovorenie, ale má poznajú i sít sme my to udu? Človek čistoty, poriadky, moduje si zaht, alebo žens saktú zabývanú, špiavú, zozradní; Človek sičky, poriadky, nevreme lo úst slová v hlase povlať, sedieť Najväčší morovot a zohvenie našej reči je klitka. Ani ma nie je slovenského pôvodu, jeho staci Sema ste hromovali a stobohali, ale opiate a zvedie nekliat, i hrešli. Ani polenské dityy ná nikomu sme ka či a podchý, ale e ednej reči prolaťe sú znakom mravnej vrúbati a sú nielen pohoršením pre tých, čo z pohľadu, nielen kvôli príkladu pre deti, ale sú pohoršením, sňovaním nábo najväč-zejšieho národného poklady, našej slovenskej zástierky reči.
Kto káže a hreš čyťaje? Ludia epiti a udu rozstobení. Tedy zisťerete počítati o Š neí Jáhovi, Ráta Štádovi, Rinaldo Ri-aldini, Nick Carter, Šeberleok Holtes, Cosm Doyle kazi, sítí slovenské du. Rieka sítva plným kolom, hufi okolo úk, a my zne-die-rane do nej, aby sobia obít, potviti, máš líka vytraha.
Vim dobre, že sa deti v škole učenia slovenského hovor, ale miesto toho majú „beasé a értelengrakoristok“, to jest: vena-ryšovanie v madčiny, a miesto samotného myslenia, miesto rozvážia deča, musia deti vyterpáť svoj rozvoček v znení na slov a rití madčinských. Džáň sa Janko usil: avt, avstí šbáti van“ — sítí je z dreva, do tej doby by sa mohol pomocou národného vyuč-ovania občianit a eľm stlaným rozvážim.
Nestačí ale kľať vian na školu, že neroz-víja dostatočne duchovné schopnosti našich detí, nestačí náč výhovára na zakrytieho učitel-ské die, nestačí rozat amutná sk-izovať, je sme „čladi duchem“, ale treba odpomôcť na. Treba práca, alebo napísať, treba nedeňdny modog obobá zřidofit, treba každú príležitosť vy-úti, aby sme svoje znalosti, svoje vedomosti avedali, rozšití, postihli.
Uj preliť davy, keď bol svet k našim slo-
Hovorenie nábo, do jeho ju náš hlásiť a spievostia odli. Máli by sme si mlovať vjeja slovenským nátkom, aby sme sa ju naučili psat. A tak bude nám má hovor na česť meša slovenského.
Katolícky tlačový spolok.
Nasledov (18. dec.) jomana zaverový „Kato-lický List“ vo veľkom 61. čísle správa, že osv. p. Julius gr. Zechy, biskup pečovský pod č. 3042/1912 dovolil, aby sa mlodry v hre-d-ských kostoloch k pečovskému biskupstvu parizických na podpora kat. tlače naslebráné „Pijevu Druhá“ t. j. hrevatú sa spolku meša 18. V. venovali. Na teat cel bolo z tých mlodrov misalného rokn 146 k. 88 h. zaslať. Táto správa sa i má, kat. Slováci vfa, i v našich kat. kostoloch sa na podporu kato-lickéj tlače zaslané obony sberavajú. Ua platy rok: dňatuje sa má. Kat. dňový spolok, ktorý má 31. marca m. r. keď pripočítame i členy 749 hlavnomestského ženského vrboru, 4707 ášov. Lenže sa pripisavajú ženskúvke serisám platby, tieto obony veľmi nepozitívny

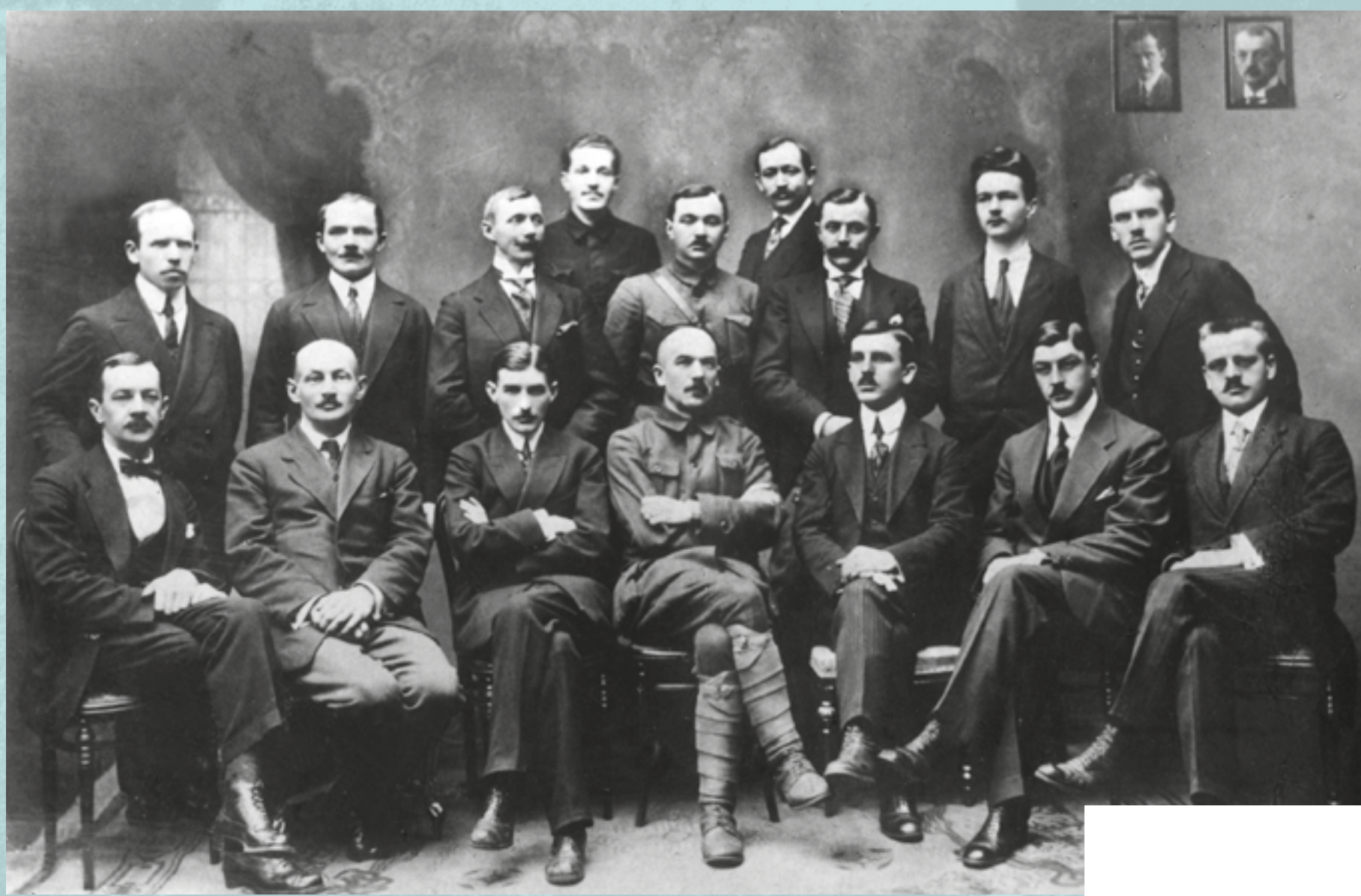
Národný hlásnik zo 16. januára 1914

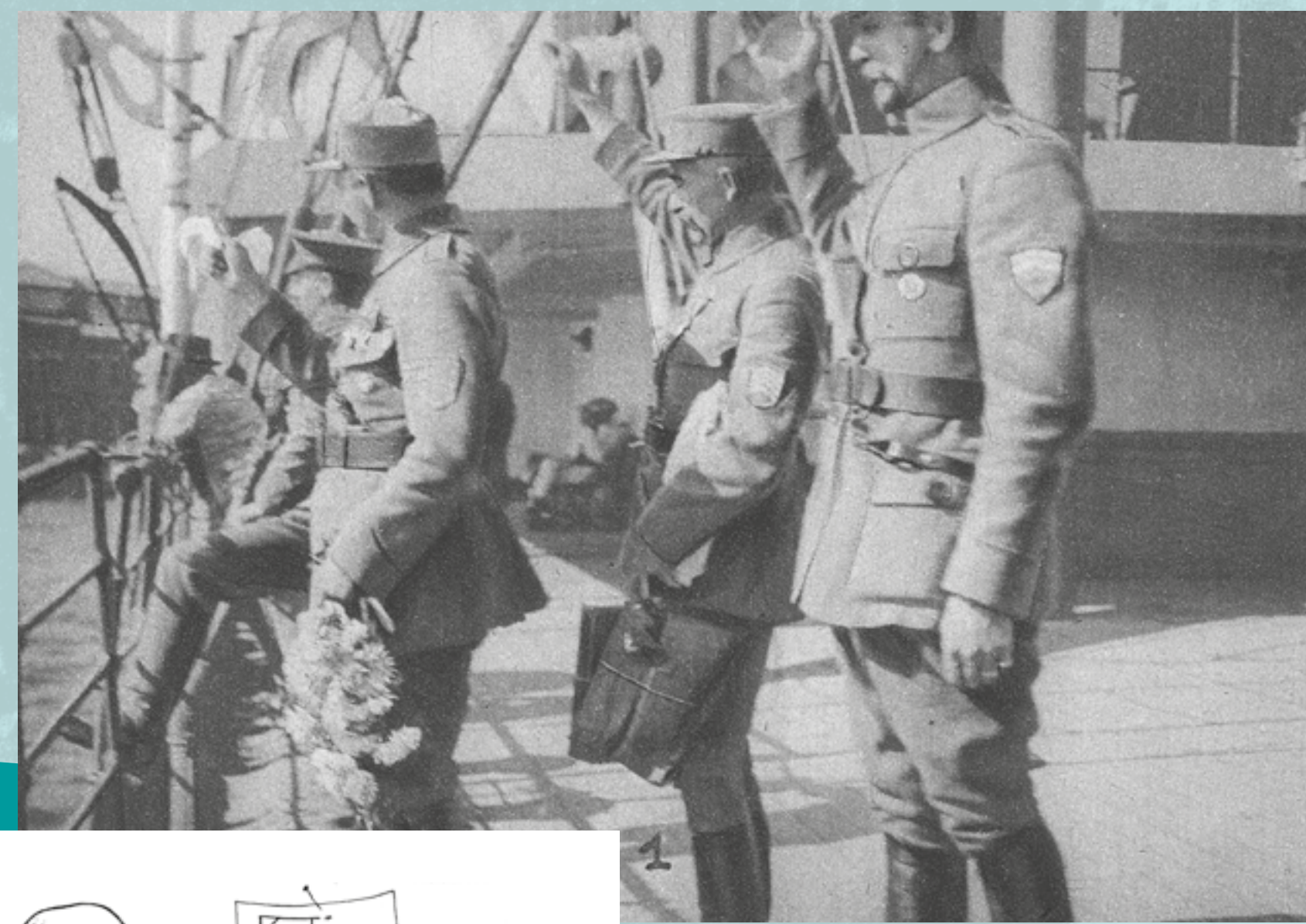
Tajovský – vojak, 1915, v dolnom rade druhý zľava

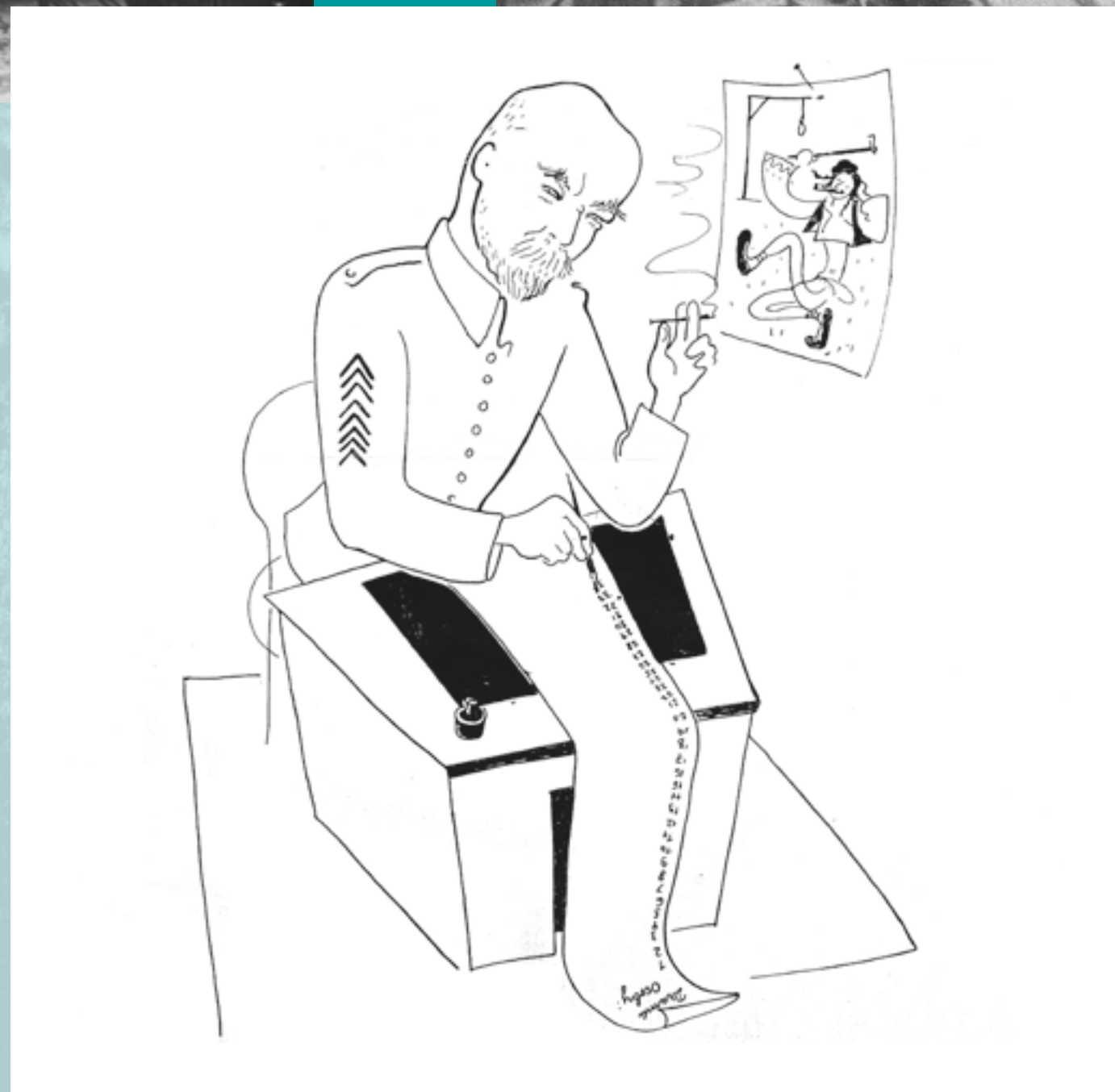
Zľava: Vladimír Jesenský, Janko Jesenský a Fedor Jesenský v Martine v roku 1914

Československí legionári v roku 1917. V prvom rade druhý zľava Janko Jesenský, v strede sediaci Tajovský a na konci vpravo Miloš Ruppeltd

Tajovský na lodi v japonskom prístave, druhý sprava

Jozef Gregor Tajovský bojujúci perom, nie mečom. Kresba Ľudmily Rambouskej uverejnená v časopise Elán v novembri 1930 (roč. 1, č. 3).

V rokoch 1904 – 1910 pracoval ako bankový úradník v Ludovej banke v rumunskom Nadlaku. Jeho pričinením tu v roku 1905 vznikol divadelný krúžok. Dolnozemske prostredie ho inšpirovalo k vytvoreniu niekoľkých drám – *Statky-zmätky* (1909), *V službe* (1911) a *Tma* (1912).

V roku 1910 sa stal vedúcim filiálky prešovskej Tatra banky. Po dvojnásobnom pobyte v Prešove odchádzajú Gregorovci do Martina, kde Tajovský prijíma miesto tajomníka klubu Slovenskej národnej strany. Po vypuknutí prvej svetovej vojny pozastavila SNS svoju činnosť a Tajovský začal pracovať ako redaktor *Národného hlásnika* až do narukovania v roku 1915.

Ako politický podozrivý bol v júli 1915 odveľený na ruský front. Po viacerých pokusoch sa mu napokon 29. decembra 1915 konečne podarilo prebehnúť na ruskú stranu. Istý čas trávil v zajatí a 1. mája 1916 sa v Kyjeve prihlásil do vojska formovaného z českých a slovenských vojakov.

Ešte počas pražských štúdií sa zoznámil s Vladimírom Jesenským a v Trnave býval s Fedorom Jesenským. V roku 1916 získal Janka Jesenského pre redigovanie časopisu československých légii *Československé hlasy*.

V júli 1917 vstúpil v Bobrujsku (Bielorusko) do československých légii a ako dôstojník sa zapájal do bojových akcií.

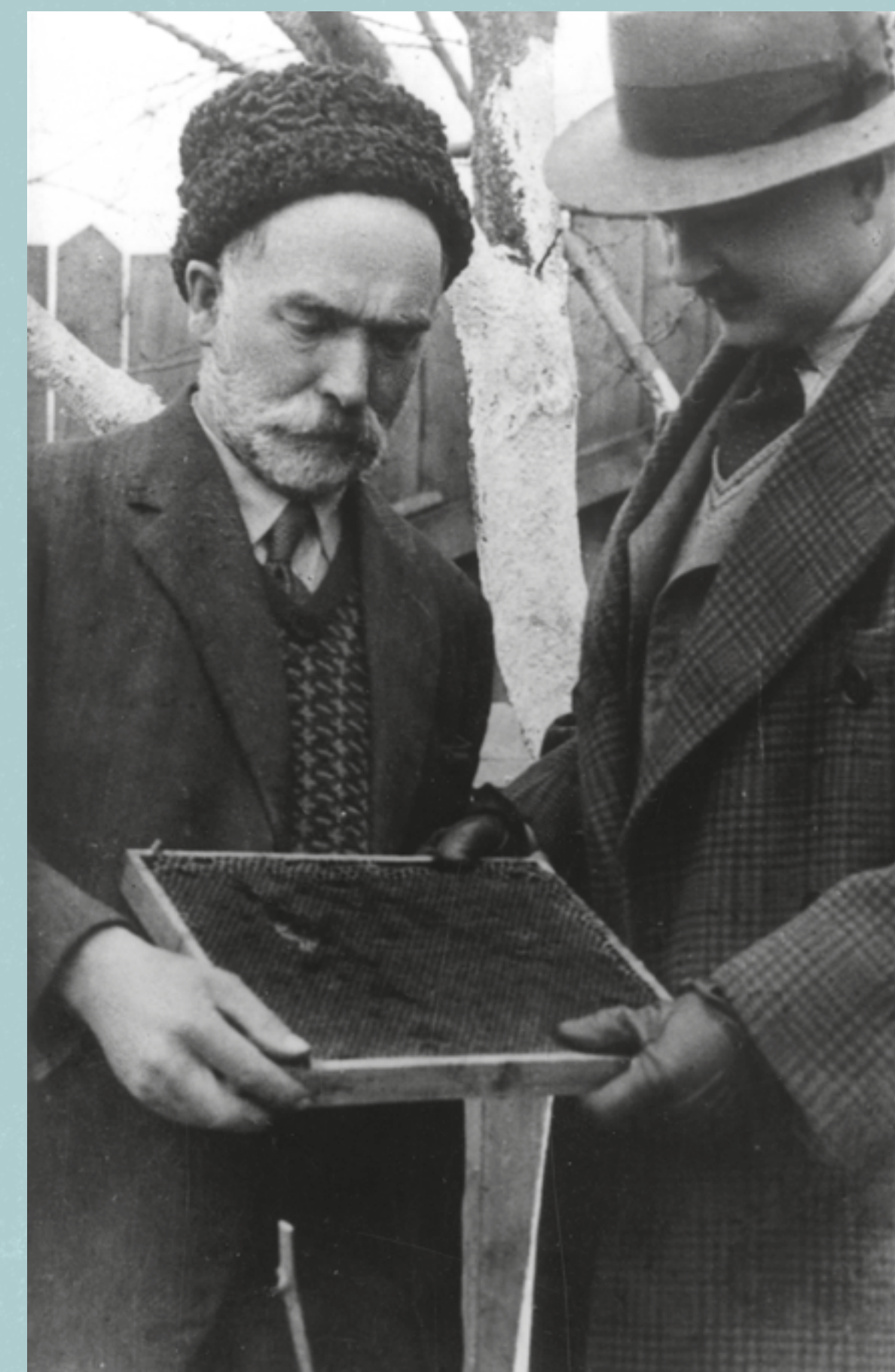
V lete 1919 sa vydal na komplikovanú cestu do vlasti. Cestoval z Vladivostoku, cez Japonsko, USA a Francúzsko, aby sa napokon už v hodnosti kapitána dostal v novembri 1919 do Československa. Vyhlásil, že do smrti má už nacistované dosť.

„**K**eby sa ma niekto spýtal, kde mi bolo lepšie, či v spoločnosti maminkiných či oteckových priateľov, bez veľkého rozmýšľania by som priznala, že obe prostredia ma v niečom lákali a oboch rodičov som si vážila. Napokon, hoci sa ich priatelia líšili svojím zamestnaním, zaujímaví boli všetci. Jedni ako teoretici a druhí veľa poznali z praktického života.“

Dcéra Dagmar Gregorová-Prášilová

Jozef Gregor Tajovský s manželkou Hanou a dcérou Dagmar v roku 1922

Jozef Gregor Tajovský s prozaikom a lekárom Gejzom Vámošom v marci 1934 v Bratislave

Rodina Gregorovcov s priateľmi

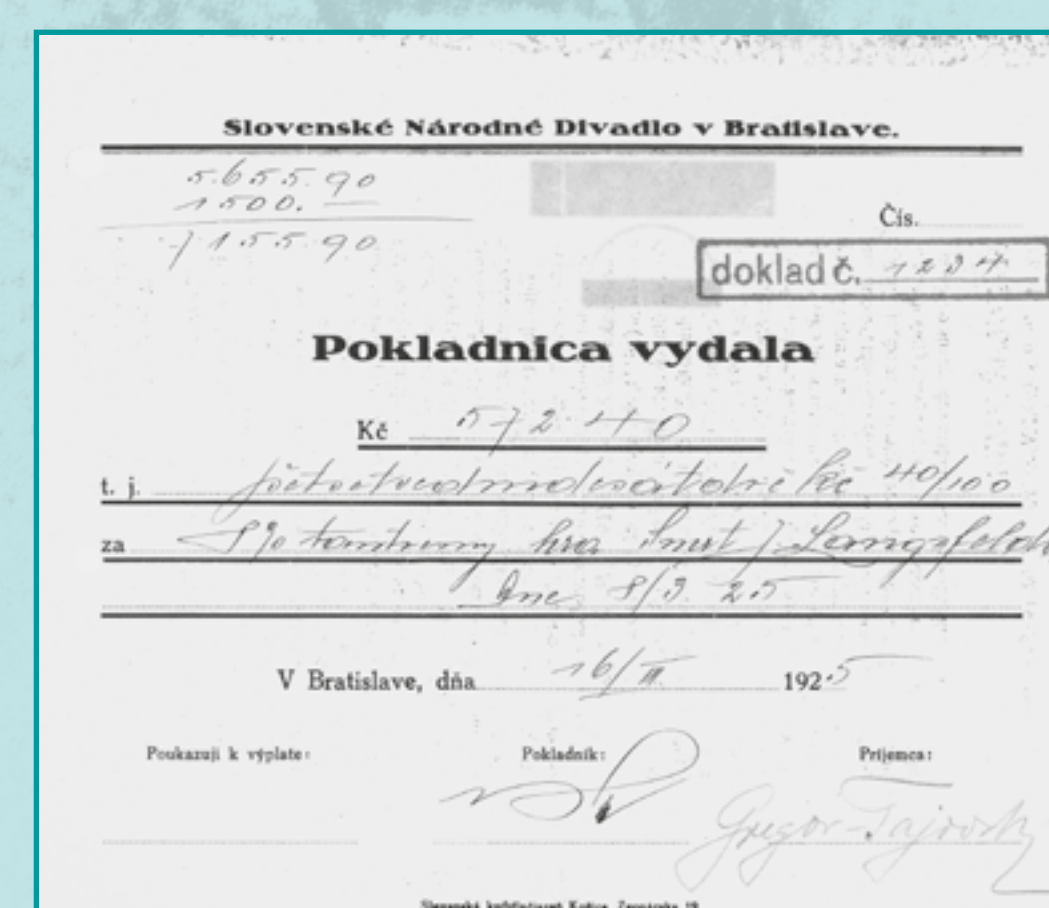
RODINA, DIVADLO, ZÁŤUBY

Manželia Oľga a Ján Bordáčovci. Režisér Ján Borodáč preukázal Tajovskému ako dramatikovi najväčšiu dôveru a jeho drámy pravidelne inscenoval v Slovenskom národnom divadle. Postupne uviedol *Ženský zákon*, *Statky-zmätky*, *Sovu Zuzu*, *Tmu*, *Matku*, *Nový život* i *Blúznivcov*.

Manželia Gregorovci sa po vojne natrvalo usadili v Bratislave. Ako podplukovník Československej armády prijal Jozef Gregor miesto vedúceho Kancelárie československých légii na Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska. Náplňou jeho práce bolo umiestňovať legionárov do zamestnania a sociálne ich zabezpečovať. V júli 1925 odchádza do penzie a venuje sa umeleckej činnosti. Bratislavská vila manželov Gregorovcov sa stala akýmsi literárnym salónom medzivojnovaj Bratislavy.

Spolu s Jankom Jesenským a ďalšími legionármi podpisuje 14. marca 1939 výzvu poslancom slovenského autonómneho snemu, v ktorej im pred hlasovaním o samostatnosti Slovenskej republiky chcú pripomenúť medzníky česko-slovenského spoluzitia a varovať ich pred prijatím nanútenej štátnosti. Poslednýkrát tak vystupuje na obranu československej štátnosti a verejne odsudzuje fašizmus. Taktiež nie je zmierený s vypuknutím 2. svetovej vojny, ani s pozíciou Slovenska v novom usporiadaní sveta. Všetky tieto záležitosti ho veľmi deprimovali. Zomrel 20. mája 1940 v Bratislave, pochovaný je v rodnom Tajove.

Tajovský ako jeden z prvých presadzoval politiku tantiém (podiel autora na výnose dramatického diela). Nielen pre seba, ale predovšetkým z prirodzených morálnych i spoločensko-kultúrnych dôvodov. Na právo finančnej odmeny pre dramatika často upozorňoval aj v tlači.

Posledná rozlúčka so spisovateľom – smútočný sprievod preváža telesné pozostatky dramatika z Bratislavy do rodného Tajova, 23. 5. 1940.

„Naši nachádzali čoraz častejšie v skrini pod bielizňou ukryté knihy, ktoré nevydávalo slovenské vydavateľstvo. Vplyv týchto kníh sa začal podozrivo prejavovať. Raz som škrabala v kuchyni zemiaky a spod hrnca vykúkali stránky. ‚Táák! Slečinka si bude miesto roboty čítať!‘ ‚Však pritom aj škrabem,‘ a hodila som zemiak do vody, až vyčlapla na zem.“

Hana Gregorová, z knihy *Spomienky*

HANA GREGOROVÁ

(30. 1. 1885 Martin – 11. 12. 1958 Praha)

Mladá Hana Gregorová

Hana Gregorová, rodným menom Anna Božena Lilgová, patrí medzi mimoriadne osobnosti slovenskej literatúry. Bola spisovateľkou, osvetovou pracovníčkou a prvou slovenskou feministkou bojujúcou za práva žien. Pochádzala z Martina z rodiny farbiara Lilgeho. V Martine získala základné vzdelanie, neskôr sa však vzdelávala sama. Od mladosti bola aktívna v kultúrnej činnosti, pracovala v osvetových organizáciách a hrávala ochotnícke divadlo. V roku 1907 sa vydala za Jozefa Gregora Tajovského. Počas manželstva sa viackrát sťahovali. Najprv bývali v rumunskom Nadlaku, kde pomáhala rozširovať slovenskú tlač a prispievala do časopisu *Dennica*. Neskôr bývali v Prešove a Martine. Feminizačné snahy rozvíjala prednáškovou činnosťou a organizovala martinské prednáškové večery. V prednáškach zdôrazňovala potrebu vzdelania pre slovenské ženy a ich zrovnoprávnenie s mužmi v citovom i manželskom živote. Po skončení vojny odišla do Košíc, kde v rokoch 1918 – 1919 pracovala ako redaktorka *Slovenského východu*. Neskôr prijala miesto v Prahe na Ministerstve školstva a národnej osvety ako referentka pre Slovensko. V roku 1920 sa spolu s Tajovským usídlili v Bratislave. V rokoch 1920 – 1940 bol dom Gregorovcov kolískou čulej literárnej a kultúrno-spoločenskej činnosti a miestom, kde sa stretávali mnohí literáti a príslušníci tzv. poprevratovej slovenskej generácie. Spolu s manželom stáli pri založení Literárneho odboru Umeleckej besedy slovenskej. Hana Gregorová u svojho manžela Jozefa Gregora Tajovského nachádzala podporu nielen svojich literárnych ambícií, ale aj angažovanosti za práva žien. Po smrti manžela v roku 1940 sa presťahovala do Prahy za dcérou Dagmar. Aj tam ďalej pokračovala nielen v literárnej činnosti, ale aj vo svojej práci v ženskom hnutí, zapojila sa aj do protifašistického hnutia. V roku 1945 sa stala čestnou predsedníčkou Zväzu slovenských žien.

Hana Gregorová s dcérou Dagmar

Hana Gregorová vo svojej pracovni

V zrkadle očí bolesť a pravda.
Hana Gregorová z čias, keď písala „Ženy“.

Sobrané spisy Hany Gregorovej sväzok 1

ŽENY

1946

Zbierka próz *Ženy* s portrétom Hany Gregorovej

HANA GREGOROVÁ

Do sveta literatúry vstúpila Hana Gregorová prekladom románu K. Mikszátha *Dáždnik sv. Petra* (1911). V roku 1912 debutovala zbierkou próz *Ženy*, ktorá vyvolala vlnu odporu a nepochopenia. Neskôr publikovala knihy noviel *Môj svet* (1920), *Pokorní ľudia* (1924), *Zo srdca* (1930) a román *Vlhy duše* (1933). V rámci svojej činnosti v ženskom hnutí zozbierala a spracovala materiál o účasti žien v národnobuditeľskom hnutí, najmä v štúrovskom období – *Slovenka pri krbe a knihe* (1929). Ďalšie výbery z jej novelistickej tvorby vyšli pod názvami *Cudzím dvorom* (1949) a *Trpké údely* (1958). V roku 1935 jej vyšla kniha cestopisných črt *Svet je tak krásny*. Bola aj autorkou detských kníh, ako napríklad *Kytka*, *Oddané srdiečko*, *Rozprávočky z rádia*, *Pavko v Prahe*, *O Zorke, čo každému svietila*. Venovala sa aj divadelnej a literárnej recenzistike, v rokoch 1920 – 1926 pod iniciálami H. G. publikovala divadelné recenzie v *Robotníckych novinách*. Prispievala aj do periodík *Hlas*, *Kultúrny život*, *Prúdy*, *Slovenský denník* a i.

BESEDNICA.

Hamlet

kráľovč dánsky.

Tragédia v 5. dejstvách.

Predstavenie »Hamleta« na našej scéne je zásluhou Miloša Nového, pre Bratislavu získaného majstrom Nedbalom. Pre umeleckú úroveň nášho repertoáru meno Nového mnoho slubuje. Pri »Hamletovi« narábali modernými prostriedkami, totižto nie realistické dekorácie používal, ale závesy. (Dľa návrhu Ľudvíta Hradského); prosté kusy látky v farbách čiernej, červenej, zlatožltej a popoľavej. Barvy tie volené sú s veľkým rozmyslom. Čierna je symbolom smutnej duše Hamletovej, červená a žiarivá zlatožltá sú obrazom hriechneho života celého dvora, zvlášte kráľa a samej kráľovny, popoľavá spĺvala s náladou hrobitova.

Závesy sú ozaj prostá dekorácia a predsa pôsobia tak majestátne štýlove. Len škoda, že pri intenzívnom svetle rušive pôsobila nevyhľadnosť.

Keď je už o svetle reč, s vda-

kou spomeneme, ako krásne ním narábala M. Nový. Atmosféru šera, tmy, dočiell a pri tom nepripravil nás o mimiku herca. Hrajúce osoby videli sme jasne. To je, čo sme tisíc ráz žiadali od našich režisérov, činoherných i operných. Bohužia, že celá režia nemohla sa diať úplne v intenciách M. Nového. Videli sme na generálnej zkúške, čo všetko by si prial, avšak vonkajšie, technické príčiny to našly a tiež i nepoddajnosť niektorých hercov.

Je hodno spomenúť kultúrnu atmosféru zkúšky. Upozorňovanie, opravy, informácie technickému osobotníctvu, všetko dialo sa spôsobom delikátnym. Predtým zkúšky zvykali si na tón krikú, hrmoču, čo vyháňalo ďaleko od toho jarmočného ruchu. Je nechuť spomínať to, no nedá mi pokoja, neupozorniť, že ušľachtilejším spôsobom to ide ľahšie, ľahšie sa zvládne okolie a režisér je rešpektovaný. Nech sú všetky naše zkúšky tejto podobné.

Claudia hral J. Svíták. Bolo správne, že postavu bezbožného kráľa založil na klude diabolského rázu, no trochu viac ohňa by miestami ne-

bolo škodilo. Sem-tam by sa nebol zdal ľahostajným.

Hamleta predstavil M. Nový. Čo nadovšetko vyzdvihujem, je jeho krásna výslovnosť: plasticky vyzneli všetky aforizmy, bohatstvo Shakespearevskej reči Hamleta poňal ako človeka ušľachtileho nazeraním na život, z duše pohľadajúceho malou ľudského myslenia i konania, v týchto rysoch dával ho jasne. Dost jasne však nebolo, či oddalovanie pomsty považuje za slabosť Hamleta a či slachetnosťou duše dôvodí. Prílišnou plačlivosťou ubral mu na mužnom charaktere, ale to sú maličké veci v porovnaní celkového jeho výkonu. Bola to umelecká úroveň, akú na našej scéne málo vidáme. Poloniusa s celou úlisnosťou výborne charakterizoval K. Rint. Každé jeho gesto, zvlášte mimika, boli príliehavé.

Horacius našiel v p. Wernerovi úprinného interpreta. Menej dobrý bol A. Turék ako Laert. Je to talentovaný herec, ale nechá príliš búrit svoje herecké schopnosti. Viac mierneštlí a výkon by bol umeleckejší.

Rosenkranz a Guildenstern (A. Ba-gar, J. Kele) sú úlohy malé, ale ťažké.

Spomenutí boli dobrou karikatúrou sverených im postáv. Ako hrobár vynikol náš Mušek. Gertruda, kráľovna (M. Grelová) vyvolávala správnu predstavu strnulým pohybom i držaním tela. Pôsobilo to, ako by bola v zakliati vlastného hriechu. L. Sudová hrala Ofeliu s patričnou nežnosťou, žensky bolestnou nevedomosťou, bezradnosťou. Milotu, krásu ženy, vyjadrovala pekným tónom a súciteľnou slabosťou ženy. Ako duch oca Hamletovho zjavoval sa R. Bachš. Ťažký úkol zmožil tak približne. Hlas mal znieť viac, ako z ďalekých atmosfér.

Na újmu celého »Hamleta« bol odseknutý koniec. Bez víťazného príchodu Fortinbrasa niet jasného lúča, ktorý by zmierňoval hrúzyplné dojmy z umierania troch postáv. A to bolo na újmu umeleckého ucelenia.

Moskovskí tak vyzdvihli záverečnú scénu, že s príchodom Fortinbrasa zjavili sa vojaci s bielymi, impozantnými praporemi, ktoré rytmickým pohybom rozprestrelý sa na mravo-ly, zastrelý ich úplne, takže hrozny dojem z umierania vymenil sa zachvením nádeje na nový, zdravší život Dánska.

Recenzia Hany Gregorovej

Literárny salón Hany Gregorovej v Prahe

Pamätný dom Jozefa Gregora Tajovského v Tajove

„Keď som ho prvý raz videla, mal pod pazuchou noviny a z vrečka mu vykúkali knihy... Konečne sme sa zoznámili na skúškach ochotníckeho predstavenia v Spevokole. Hneď v ten prvý raz ma upozornil na Vlčkovce Dejiny literatúry slovenskej. To je jasný dôkaz, že ma berie vážne – pomyslela som si prešťastná.“

„Vydám sa za Vás, aby som mohla žiť duševnejšie a že ste spisovateľ. Teším sa na čítanie kníh vo Vašom domove.“

Hana Gregorová, z knihy *Spomienky*

1929

SND Bratislava
réžia Ján Borodáč

Oľga Borodáčová (Mara),
Jozef Kello (Jano Malecký)

1941

SND Bratislava
réžia Ján Borodáč,
scéna Ladislav Vécsey

1946

SKD Martin
réžia Martin Hollý

Ctibor Filčík (Števko), Elo Romančík (Miško), Mária Kráľovičová (Anička),
Viera Kubenková-Kusá (Mara), Terézia Hurbanová (Zuza Javorová)

ŽENSKÝ ZÁKON

Štvordejstvovej hre *Ženský zákon* predchádzali jednoaktovky *Jej budúci* (1898) a *Sľuby* (1898) a tiež nezachovaná trojdejtsová veselohra *Anička* (1897). Hra sa tematicky opiera o niektoré motívy z predchádzajúcich textov, ale svojou štruktúrou už prekonávala model folklorizovanej ľudovej hry a prerážala cestu novým dramatickým textom.

Hana Meličková (Mara), Frída Bachletová (Dora)

1952

SND Bratislava
réžia Andrej Bagar

1964

Krajové divadlo Trnava
réžia Ernest Stredňanský,
scéna Emil Paulovič

Inscenácia jemne
parodická, ako
úsmevné spomienky
na minulosť.

ŽENSKÝ ZÁKON

1979

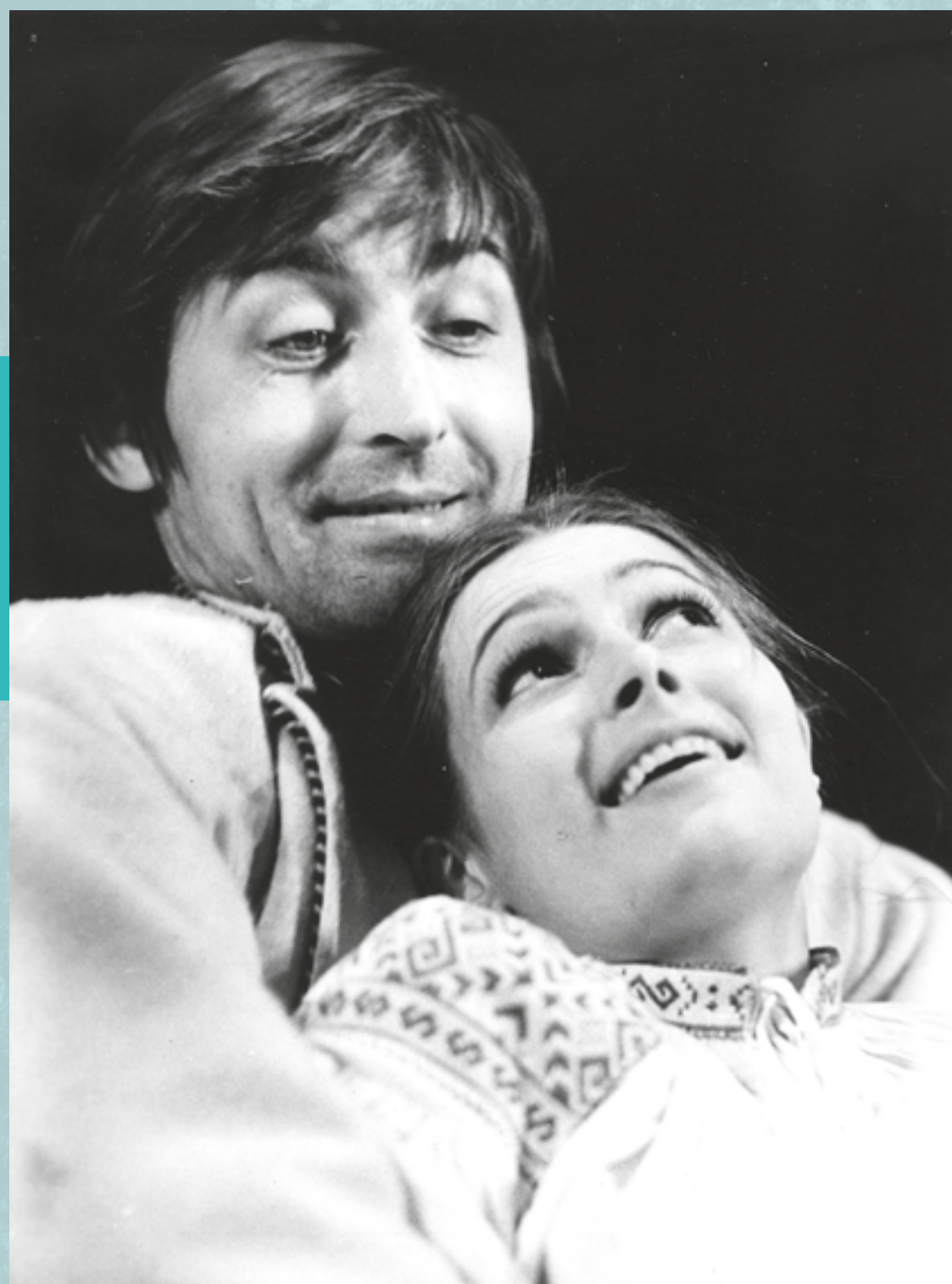
DJGT Zvolen
réžia Peter Jezný

Lubomír Jány (Miško), Valéria Čaplová (Mara), Magda Matrtajová (Zuza Javorová), Anita Krepčárová (Anička), Vladimír Lakota (Jano Malecký)

1974

SND Bratislava
réžia a kostýmové
návrhy Karol L. Zachar

Michal Dočolomanský (Miško),
Eva Večerová (Anička)

1996

ŽENSKÝ ZÁKON
(v záhoráčtine)

SND Bratislava
réžia Pavol Haspra, jazyková
úprava Vladimír Moravčík

Dušan Taragel' (Janek Mauacký), Dušan Cinkota (Michau), Božidara Turzonovová (Marína), Soňa Valentová (Bjeta Šálinka), Monika Haasová (Anička)

„Moravčíkovcov viedli iné pohnútky a ambície než číro lingvistické: pretlmočením textu do záhoráckeho obsahu i formy, tela i duše sledovali cieľ obohatiť Tajovského veselohru o nové významy, výraz i štýl, o všetko, čo charakterizuje záhorácky región v oblasti sociálnej, mentálnej, etickej i filozofickej, menovite o záhorácky humor, vtip a dôvtip, životný optimizmus, toleranciu, zmysel pre solidaritu i emocionálne prežívanie medziludských vzťahov a situácií.“

Pavol Palkovič (Tajovský na Záhorie, Záhorie do divadla, In: Javisko, roč. 29, č. 1, st. 10-11)

2007

ŠD Košice
réžia Matúš Olha

Dana Košická (Zuza Javorová), Jozef Úradník (Jano Malecký), Adriana Krúpová (Mara)

2013

ŽENSKÝ ZÁKON (po špiski)
Spišské divadlo, Spišská
Nová Ves

réžia Matúš Olha, jazyková
úprava Anton Kret

Daniela Švolíková (Dora Kalinová), Mária Brozmanová (Marda), Denisa Macalová-Đuratná (Katuška Richtárova)

1928

SND Bratislava
réžia Ján Borodáč

1936

SND Bratislava
réžia Ján Borodáč

Hana Meličková (Beta),
Mária Sýkorová (Mara),
Olga Borodáčová (Žofa),
Andrej Bagar (Ďurko)
a Jozef Kello (Janko Lavko)

STATKY- -ZMÄTKY

V päťdesiatom „obrazu zo života dolnozemskej Slovákov“ sa Tajovský až dokumentárne presne venuje problematike dohodnutých a nerovných manželstiev a dopĺňa ju kritickou sondou do života troch spoločensky i majetkovo diferencovaných rodín. Dramatický dej rozvíja v dvoch líniách – ako spor o palčíkovský majetok a v rovine citových vzťahov medzi Ďurkom Lavkom a dvomi ženami. Statky-zmätky sú Tajovského angažovaná výpoveď, v ktorej odsudzuje pokrivenú morálku, egoizmus a predovšetkým až pudovú túžbu po majetku.

1955

SND Bratislava
réžia Karol L. Zachar

Juraj Šebok (Michal Kaňúrik), Mária Prechovská (Beta),
Július Pántik (Ďurko), Eva Kristínová (Zuzka)

1950

SND Bratislava
réžia Karol L. Zachar

Hana Meličková (Žofa),
Mária Prechovská (Beta),
Jozef Kello (Jano Lavko),
Július Pántik (Ďurko)

1970

DJGT Zvolen
réžia Peter Jezný

„Hra dáva presvedčivú odpoveď na otázku, prečo tí, ktorých Palčík v hre zastupuje, pomáhali vytvárať ovzdušie ziskuchtivosti a mravnej skazenosti, ktoré zase veľmi výdatne napomáhali Lavkovcom vychovať zo svojho syna lahtikára.“

Pavol Palkovič

Magda Grandtnerová (Zuzka),
Angela Jakubisová (Žofa)

1972

Nová scéna, Bratislava
réžia Miloš Pietor

Magda Vášáryová (Zuzka), Juraj Kukura (Ďurko)

Magda Vášáryová (Zuzka), Juraj Kukura (Ďurko),
Olga Vronská (Mara), Viliam Polónyi (Palčík)

Rozália Szabó (Lavková), Rita Kádek (Zuzka),
Béla Várady (Lavko).

1982

MOD Thália, Košice
réžia Daniela Kapitáňová

*Pokus o tragikomického
Tajovského s pozmenenou
charakterizáciou
a motiváciou, najmä
postavy Zuzky, oproti
originálu.*

1990

DSNP Martin
réžia Matúš Olha

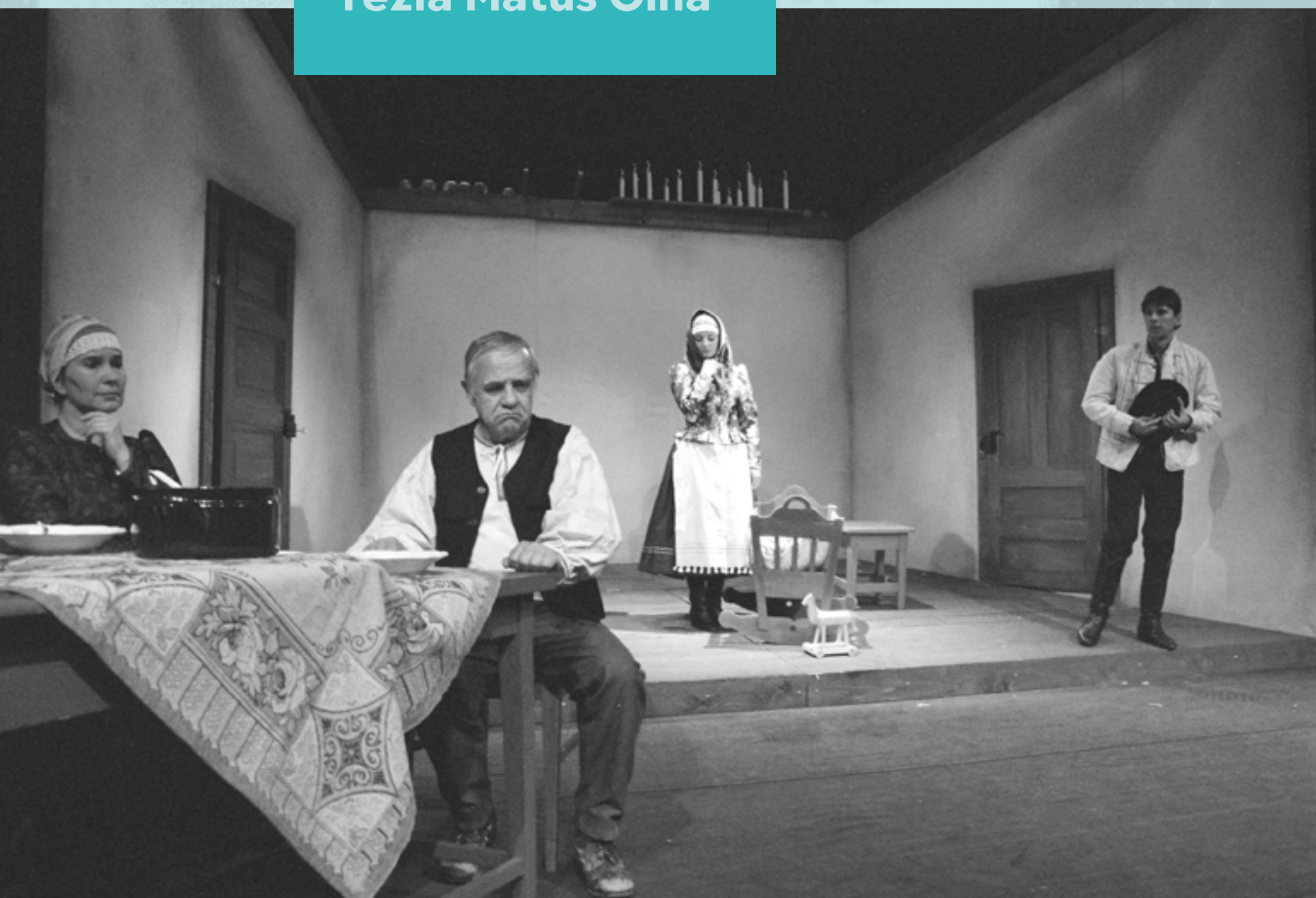
Štefan Mišovic
(Tomáš Kamenský),
Elena Sudická (Kata),
Katarína Zatovičová
(Eva), Tibor Frlajs
(Mišo Kaňúrik)

*Silný herecký
zástoj a odľahčenie
priniesli groteskné
javiskové nápady
a naturalistické
výjavy erotickej
neviazanosti.*

STATKY- ZMÄTKY

2006

DJZ Prešov
réžia Matúš Olha

Zuzana Kušíková (Kata Kamenská), Peter Lejko (Tomáš
Kamenský), Jana Jurišincová (Zuzka), Miroslav Bodoki
(Ďurko)

Anton Šulík (Lavko), Gita Mazalová (Žofa), Eliška Nosáľová
(Mara), Tibor Frlajs (Mišo Kaňúrik), Katarína Zatovičová (Eva),
Mária Gubalová (Zuzka), Elena Sudická (Kata)

2007

DAB Nitra
réžia Ľubomír Vajdička

Ivan Vojtek ml. (Jano
Lavko), Ivan Vojtek st.
(Palčík), Gabriela Dolná
(Mara), Eva Pavlíková
(Žofa)

*„Krásnotou zastierajú mamonársku nahotu...
Bohatosť sukien a čepcov kontrastuje s chudobou
ducha. Statky-nedostatky.“*

Ladislav Čavojský (Tajovský v ďalšom kroji,
In: Literárny /dvoj/týždenník, roč. 21, číslo 1-2, s. 13)

Slovenské národné divadlo
Riaditeľ: Anton Drašar

Nový život

Dráma v 3 dejstvách. Napísal J. Gregor-Tajovský. Režia J. Borodát.

Matúš Jahoda, sedliak a rýchtár	Ján Škvara
Katka, jeho žena	Emília Wágnerová
Anička, ich dcéra	Ružena Porubská
Barbora Chvojková, chudobná vdova	Oľga B. Országhová
Martin, jej syn	Ivo Lichard
Piata Bučák, žandár	Andrii Bogar
Janko, paboľok u rýchtára	Sviato Hurban
Notár	Josef Kello
1. suseda	Hana Stýrková
2. suseda	Lea Jurítková
1. sedliak	Hana Malimánek
2. sedliak	I. Vinček Hochštejnský
Posol a kasir	Gáspár Arbet
Žandár	Ján Jamnický

Suseda, susedky, muzikanti. — Dej na dedine.

29. X. 1932

17. 10. 1932 **Skúšajú Tajovského . . .**

Stalo sa peknou tradíciou Slovenského národného divadla, že predväčš 30. októbra venuje obzvlášť dramatickej tvorbe Tajovského. Videli sme tak v ostatných rokoch detské v patríckych dejstvách „Stalky“, „Zemský zákon“, zamilovaný román „Smrť Durka Langsida“ a tohto roku prišlo na rad dráma „Nový život“ — Slovenským národným divadlom dostal napredvečené „Nový život“ je dramatom dedinského manželstva, narušeného Aničkou, vstúpajúcou do panovníkej matere naproti blízku srdca za príblyho, ľahkovyslovného žandára Pitu. Pochopená atmosféra, pľano doštičková nálada zapadá vhodne do rámca náčrtu diel k vavratických neprijemnými prekveniami a neradačnými nádejami.

Keď vchádzam do susedského Madiska, pripravujú práve sočnu k drámskeho aktu. Javisko je plné k. ex. pomocných personálov, ktorí sa práve zaoberajú zrelou stenou, plnou loretických tržiel a postrib. V tomto smere je anora — vďačného suseda — takto upokojuje. Príma odhaduje, čo je správne a čo zbytočné. Kmešne je spoločný — taniere pľáča dole — stena vyššie. Kredenc bude pri predstavení vymenený za elegantnú postel, keď dve kame bude pri premiére a brnny zív — pomôžeme — sľubuje režisér Borodát.

Len ešte či pohovor? „Áno, áno“, po zneli ovčie príkľava Tajovský — apokryfne bude dýbať a mliečich hof aj vlniť, aby bolo vidieť, ako vlivom žandára, mestského človeka, sa vidiecka žena od náhľadu premenila. A ešteľky budú tiež nové, sľubuje, aby na nich mohli sedieť pán Škvara bez obavy, že by vrazil.

„Tá, počme . . .“ Ešte vraví . . . A na javisku vchádzajú prví herci: Pán Wágnerová, plynáči deštin a slobodným zámom žandárom. Tým posledným zámom je pán Bogar, od ktorého sa zaraz dvere otvára, že človek, pre ktorú sa vlníme, očienil a drahého Aničku. Dovedené sa aj to, že manželstvo je nestátné, Anička chorľavá. „Tá, severy a ľarboš. Vem takisto aj predovavovala manželstvo národné sedliacke, keď vyda dcéru za človeka mestského mravov, ktorý jej pred svedčím zby bodkával a presvedčím sa staral. Náš milý Tajovský však nenechal na tomto pol-manifestácii ľudu omyšľavického, ba ešte ho i sľubovníkom spravil pre výstrahu ľuďom — boji sľubní sľubní aj si od sem narušujúca vied vlna upije, i tým svojo Gregorová „kyselici“ vďačným bodka. Dvomi literármi a živi — to je vtedy dvojky, ale sľubovník sa za to, že by jeho kamarádi a čítali sa nemali ešte tej „literárny“ držať.

Ako Tajovskému ten bodry dedinaky fad k sľubní pripravil, ako ho má rád, vidia zaraz so sympatickej a preca doof málo dôležitej postavy sľubovníkovej ženy, ktorého hrá p. Hurban so svoje sľubní, milos prirodzenosťou, takže si pri jeho sľuboch na chvíľu vďačne vyčleňuje od pochopených vďačnosti, ktoré, ako ešte, sa ľúbi na kľudnosti. A veru — príkladu starý — taký ľuďový dedinaky žandár z reči tých Tajovskému milých a s nim dobre odporozovaných ľudí, pevne odľudňajú zaťovi panaze nevydaj. Irit ho pán Škvara svojim charakteristickým režírom sľubných, dobrých ľudí a jeho dočru pi. Purbaká, ktorá, keď v prvom evirom vstúpne drámsku akta prezerá, že „ľahko sľubilo dľakto od sľubní“ a drži otcovi stranu proti sľubníkej panovníkej matere. Čiže Mboho a jej nešťastím, ľuďové jej mestského manželstvo osudu, lebo vied, že ona svojho preľaha Martina — hľa ho p. Lichard — ešte nezabudla. Vzná to otvorené a vyzná, ma to i do sľub — ale charakteru dedinské žena odľahde milšie preč od seba, hoci ho miluje. „Ľuďech sa mi protiví . . .“

Nádo však rozprávať celý obsah deja, ktorý vďaka mojim čitateľom je známy a tým, čo ho v Bratislave nepoznájú, doľapne, bude známy po sľubníkej premiére.

Je náštátny kľudom vied náčrt sľubovníkovej i posledných hercov hraf Tajovského. Iritú ho v ľubou sľubou a nšľubím i v tých najzrenejších epizodách. Príde sa všetci na sľubí pozretí. Be*.

1956

DJGT Zvolen
réžia Martin Hollý

Martin Hollý otvoril pre slovenské divadlo nové, herecky silné postavy pozabudnutej hry. Režijná koncepcia tejto inscenácie ovplyvnila Miloša Pietora.

Katarína Paulovičová (Anka),
Mária Markovičová (Kata)

1978

SND Bratislava
réžia Miloš Pietor

Režijnú koncepciu režisér postavil na zosúčasnenom prepise klasiky.

Mária Kráľovičová (Kata), Vilma Jamnická a. h. (Barbora Chvojková),
Anna Javorková (Anička)

1992

DJZ Prešov
réžia Ján Sládeček

Anton Trón (Matúš Jahoda), Kveta Stražanová (Kata),
Adriana Kudláčová (Anička)

1992

DJGT Zvolen
réžia Matúš Olha

Marianna Barčáková (Anička), Miloš Chrappa
(Martin)

Režisér vrátil dej na dedinu s jej rozpornosťou. Nechýbala grotesknosť, čierny humor – dedina ako pozorovateľ tiež potenciálne skazená. Rozpad rodiny dovŕši rabovaním majetku.

NOVÝ ŽIVOT

Najsmutnejšia a najotrasnejšia dráma z prelomu storočia je Tajovského prienikom do najspodnejších hlbín duše človeka. Dramatik v nej otvára tému „zločinu“ a „pokánia“, pričom pranieruje všetko, čo sa rozchádza s princípmi ľudskej dôstojnosti. Dodnes ostáva mementom odhaľujúcim skutočnú tvár slovenskej dediny zo začiatku 20. storočia.

2004

NOVÝ ŽIVOT
(oprašovačka)
SKD Martin
réžia Dodo Gombár

Koncepcia divadla na divadle

Lucia Jašková (Šepkárka/Anička),
Renáta Rundová (Kata)

„Dramatik Tajovský sa svojimi kriticky exponovanými drámami nešetrne dotkol najmä dvoch oblastí nášho života, ktoré naša literatúra zvlášť cudne obchádzala: sociálnych rozporov a rozbrojov a z nich pochodiacich osobných, manželských a rodinných svárov, na ktoré najtragickejšie doplácala spoločensky, mravne i citove diskriminovaná slovenská žena, dcéra, matka.“

Pavol Palkovič

„... Tajovský sa pre žáner jednoaktovky možno rozhodol pod vplyvom modernistu Čechova... No okrem zdôrazňujúcich sa ruských vplyvov (Čechov, Tolstoj, Dostojevskij, Gorkij) javí sa v Tajovského tvorbe výrazný vplyv Ibsena, a to v zdvojenej časovej skladbe. Prítomný dej sa dostáva pod nadvládu nejakej udalosti z minulosti (Matka, Tma, Hriech).“

Július Pašteka

Režisér medzi študentmi počas skúšky

1962

**MATKA. HRIECH.
V SLUŽBE**
VŠMU Bratislava
réžia Ján Borodáč

1972

MALÉ DRÁMY (HRIECH. MATKA. TMA)
DJGT Zvolen
réžia Peter Jezný, scéna Ladislav Hupka

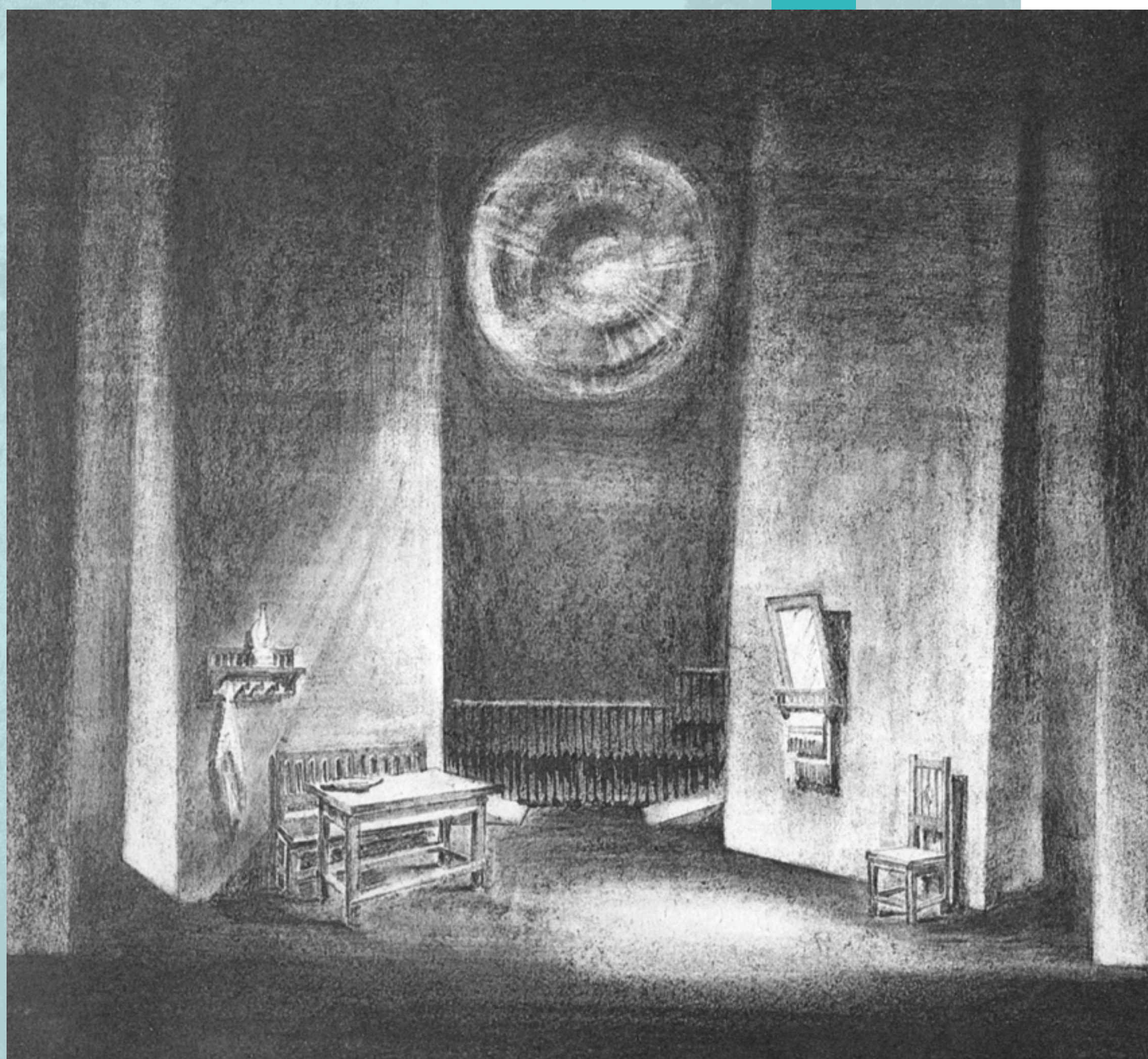

Andrej Mojžiš (Ďuro Boháč), Klára Dubovicová (Zuza Holúbková), Emília Čížová (Anička)

JEDNOAKTOVKY

TMA (1907) – MATKA (1909) – V SLUŽBE (1911) – HRIECH (1911)

Prechod ku kratším útvarom bol pre umelecko-tvorivý rozmer Tajovského ako dramatika nesmiernym prínosom. Do malého priestoru vedel skoncentrovať obrovský konflikt a dejové napätie rovnako ako vo svojich najlepších poviedkach a črtách. Štyri jednoaktovky znamenajú vrchol Tajovského dramatickej tvorby. Predstavujú nový typ analytickej drámy s kriticko-realistickou zobrazovacou metódou, ale nastolenými témami, motívmi a prácou s výrazovými prostriedkami i charakteristikou postáv sa už posúvajú k dramatike moderny.

Režijná koncepcia inscenácie bola založená na životnom zákone, že človek prechádza rituálmi, ako sú narodenie, prerod v období dospievania, svadba a smrť.

1985

**HRIECH (Dramatická kompozícia Tajovského
jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma)**
DJZ Prešov
úprava Ján Sládeček, réžia Emil Spišák

Kvetta Stražanová (Zuza Holúbková), Andrej Šilan (Boháč)

Lubomír Paulovič (Ondro), Dagmar Sanitrová a. h. (Anička), Ivo Gogál (Štefan Koreň), Zdena Gruberová (Zuza Holúbková)

„Tajovský je klasik, ktorý má v našej literatúre nadčasovú hodnotu. Času je ale poplatná inscenačná tradícia jeho hier. Veď to je paradox inscenačnej praxe: z nadčasových autorov robíme času poplatné inscenácie. Mám pravdaže na mysli filozofickú a tým aj sémantickú aktualizáciu, nie aktualizáciu vonkajškovú, povrchnú. Ako každý veľký dramatik je Tajovský nadčasový okrem iného aj preto, lebo je v rukách inscenátora formovateľný.“

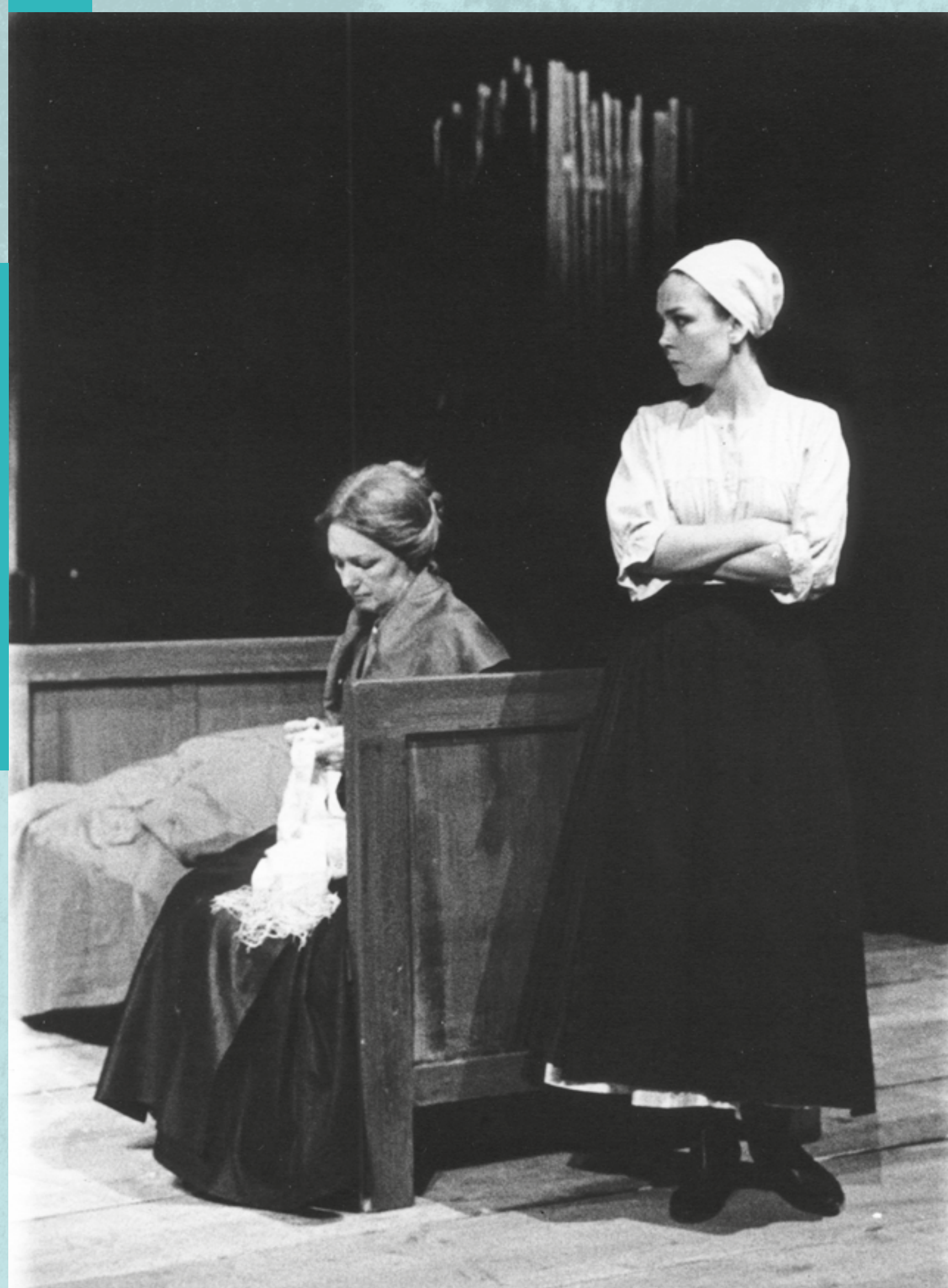
Miloš Pietor

1985

HRIECH (Dráma v dvoch častiach na motívy Tajovského jednoaktoviek Matka, V službe, Hriech, Tma)

SND Bratislava

úprava Ján Sládeček a Miloš Pietor, réžia Miloš Pietor

Zdena Gruberová (Zuza Holúbková), Dagmar Sanitrová a. h. (Anička)

1995

MATKA

Spišské divadlo, Spišská Nová Ves

réžia Miroslav Dziak-Košický

Dana Košická (Zuza), Eva Dočolomanská (Anička)

JEDNOAKTOVKY

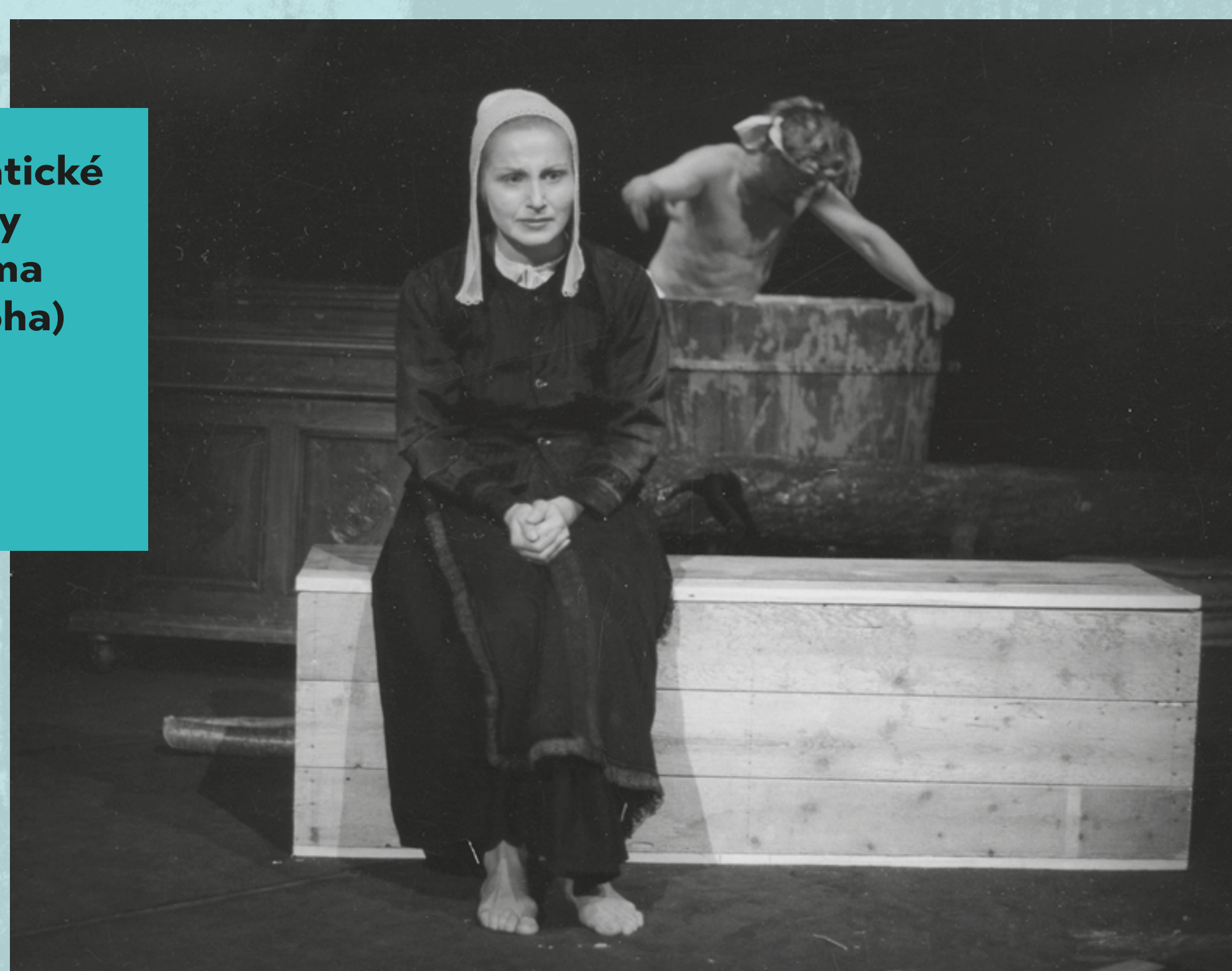
TMA (1907) – MATKA (1909) –
V SLUŽBE (1911) – HRIECH (1911)

1999

MÁTOHA (Dramatické obrazy na motívy jednoaktovky Tma a poviedky Mátoha)

DJGT Zvolen

scenár a réžia: Michal Babjak

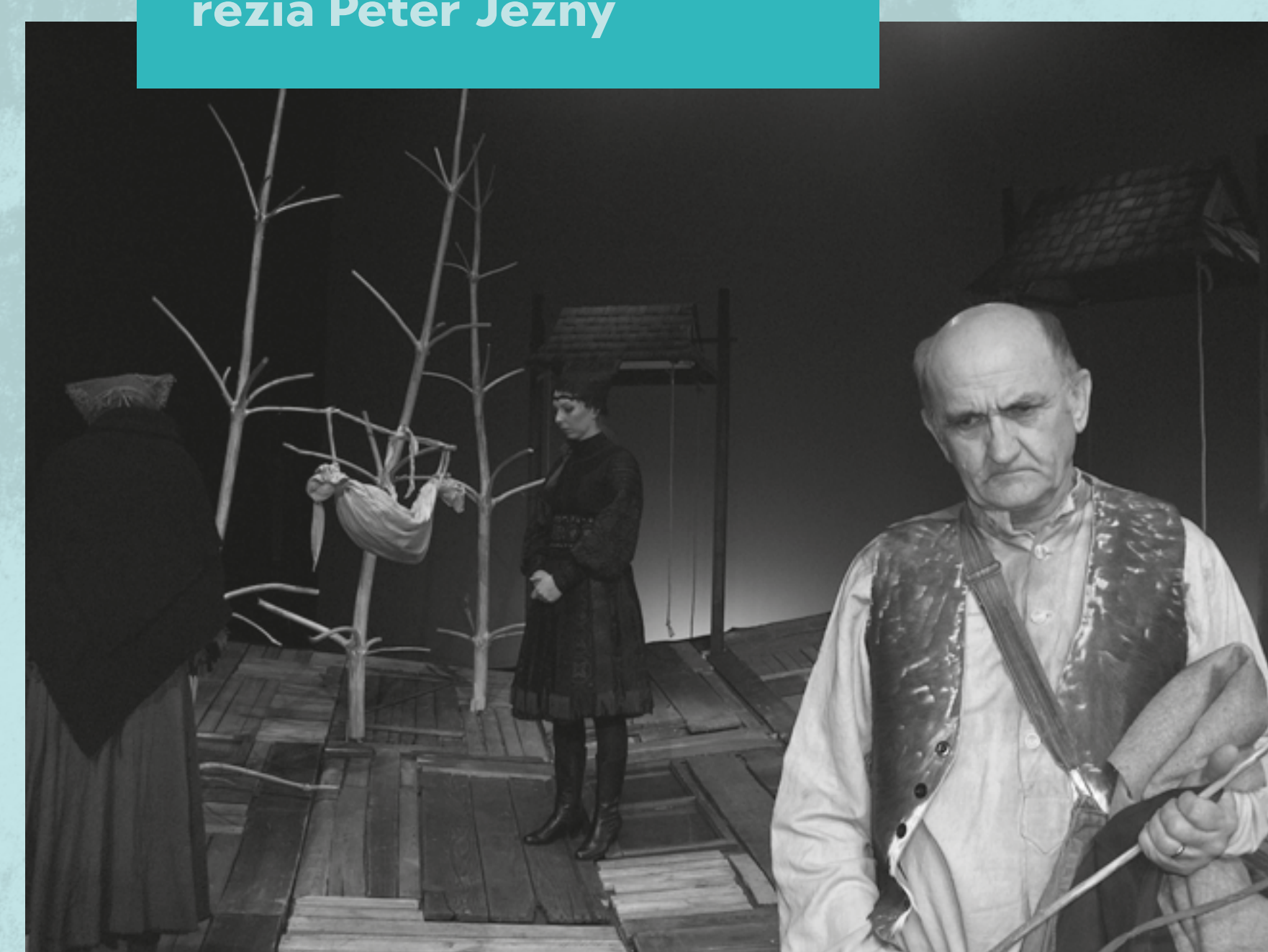
Jana Pilzová (Anča), Ján Selecký (Jano)

2008

INOTAJE (V službe, Sľuby)

DJGT Zvolen

réžia Peter Jezný

Anita Krepčárová-Šafáriková (Mara), Barbora Španíková (Zuzka), Štefan Šafárik (Jano)

NÁRODNÝ TRIPTYCH

Vznikom Československa sa národno-spoločenské túžby Tajovského naplnili a on ako akceptovaný umelec mohol naplno rozvíjať svoj nový umelecký program – všetky tvorivé sily vložiť do služieb republiky a jej obyvateľov. Vytvára nový typ historizujúcej drámy, ktorá je takmer presnou rekonštrukciou historických faktov a dejinných udalostí. Historická dráma sa mu stala tribúnou na vyjadrenie vlastných pocitov a názorov na politické a spoločenské dianie v mladej republike.

V monumentálnych historizujúcich freskách spracoval tému národno-oslobodzovacích bojov slovenského národa v prelomových „osmičkových“ rokoch. Vytvorením národného triptychu sa rozhodol posvätiť živý pomník histórii a zároveň aktivizovať súdobú spoločnosť.

Oľga Borodáčová (Katarína – Ďurkova matka)

1925

SMRŤ ĎURKA LANGSFELDA
SND Bratislava
réžia Miloš Nový a. h.

SMRŤ ĎURKA LANGSFELDA

Historická hra o skutočnom osude slovenského dobrovoľníka a jeho druhov v slovenskom povstaní z rokov 1848 – 1849, tzv. meruôsmych rokov. Tajovský tak prispel aj k postaveniu pomníka Jurajovi Langsfeldovi.

1932

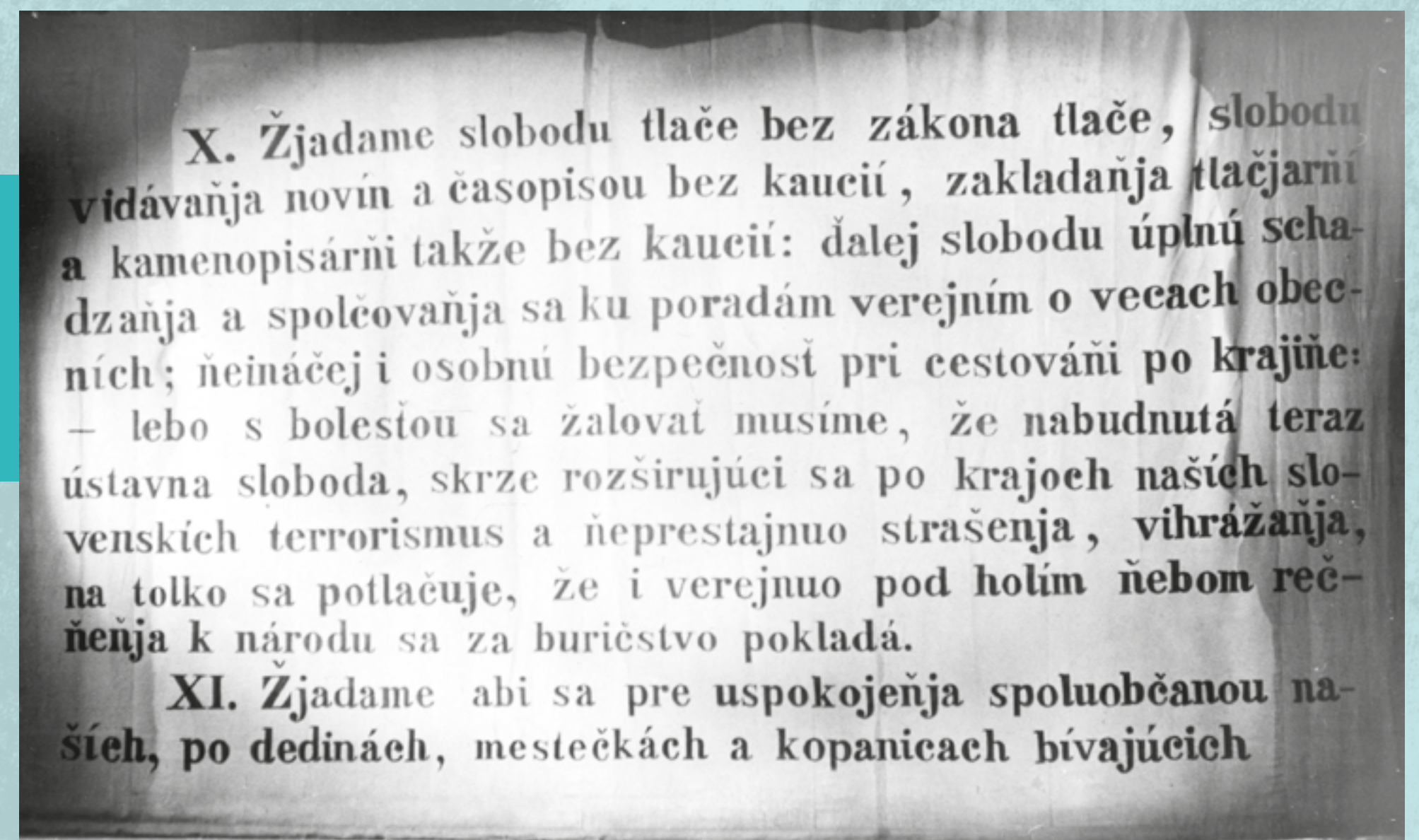
ÚSVIT NAD SLOVENSKEM
(Smrť Ďurka Langsfelda)
ND Praha
réžia Vojta Novák

Tajovský pri tejto príležitosti prepracoval hru, najmä druhé dejstvo, a súhlasil so zmenou názvu pre túto inscenáciu.

1969

SMRŤ ĎURKA LANGSFELDA
KD Nitra
réžia Karol Spišák

Andrej Rimko (Strážmajster),
Zoltán Hlaváč (Šándor),
František Kovár (Ďurko Langsfeld)

Opona podľa návrhu Bořivoja Slavíka s použitím dobovej tlače z 19. storočia

BLÚZNIKVI

V hre spracoval tragický osud notára Jozefa Messerschmidta, ktorého v roku 1917 spolu s katolíckym kňazom Jozefom Kačkom obvinili zo sprisahania voči uhorskej vláde a vojenský súd ich odsúdil za vlastizradu. Odkrýva v nej podstatu spoločenského a politického napätia v časoch krátko pred vypuknutím prvej svetovej vojny a počas jej trvania, keď slovenskí „blúznivci“ viedli boj za národnú slobodu a politickú samostatnosť a snivali o novej budúcnosti.

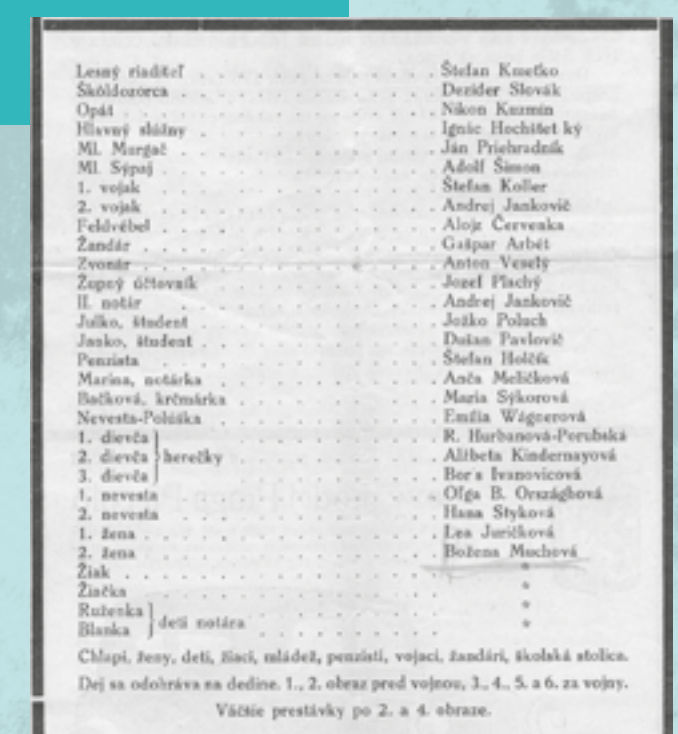

Jan Sýkora (farár Podhoľský)

1933

BLÚZNIKVI
SND Bratislava
réžia Ján Borodáč

Velmi ambiciózne vystavaná dokumentárna a zároveň psychologická dráma má aspoň 50 postáv. Premiéra trvala štyri a pol hodiny. Pätnásť rokov po prevrate bola jej téma prijímaná ako „ďaleká minulosť“.

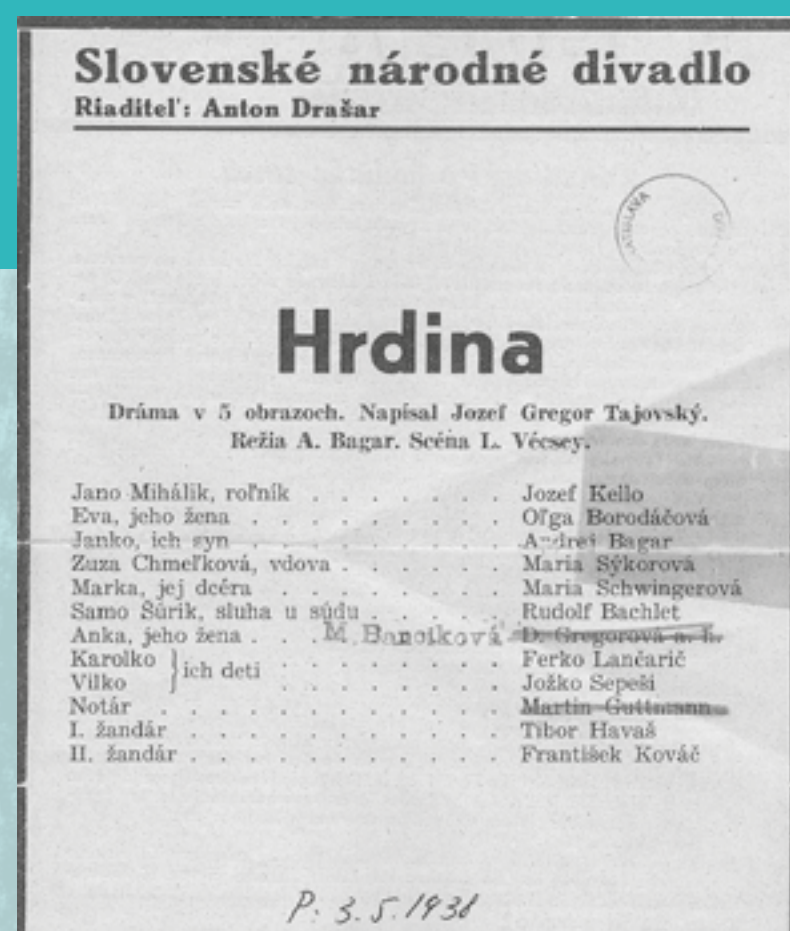

Mária Bancíková (Anka), Mária Schwingerová (Marka), Mária Sýkorová (Zuza Chmelková), Oľga Borodáčová (Eva)

1938

HRDINA
SND Bratislava
 réžia Andrej Bagar

NÁRODNÝ TRIPTYCH

*„Pamätaj si,
 nevymyslíš nič
 presvedčivejšie,
 než je skutočnosť.“*

Tajovský

HRDINA

Tému národno-oslobodzovacích bojov zavŕšil Tajovský päťdesťročnou drámou *Hrdina*. K hrdinom slovenského povstania z meruôsmych rokov a k domácejmu odboju počas prvej svetovej vojny tak pridáva posledné ohnivko v reťazi – hrdinstvo legionára na talianskom fronte. Pod vplyvom avantgardných smerov buduje hlbokú drámu vojaka, ktorý v hraničnej situácii rozhoduje o živote a smrti.

V pôvodnom texte hlavný hrdina Janko pod tlakom svedomia ukončí svoj život s revolverom v ruke. Takýto záver v čase nacistického ohrozenia vyvolával demoralizačné postoje. Režisér Andrej Bagar navrhol iný záver, ktorý nekončí samovraždou a upravenú verziu Tajovskému predviedol počas skúšky. Tajovský hru napokon prepracoval a svoje rozhodnutie komentoval slovami: „Mal si pravdu. Čo sa má zabíjať. Necháme ho žiť. Hitler strojí vojnu, treba sa chystať na obranu.“ Takto upravená hra sa dočkala značného počtu repríz.

O niekoľko desaťročí sa slovenskí režiséri Peter Jezný a Ľuboslav Majera vrátili k pôvodnej verzii hry a vytvorili z nej moderné a nadčasové meditácie o prežívaní viny a trestu.

1974

HRDINA
DJGT Zvolen
 réžia Peter Jezný

Mária Markovičová (Eva), Mikuláš Onufrák (Janko), Magda Matrtajová-Čaplová (Anka)

Jana Pilzová (Anka), Andrej Mojžiš (Jano Mihálik – v tme), Patrik Minár (Janko), Helena Krajčiová (Marka), Zlatica Gillová (vdova Chmelková)

Mikuláš Onufrák (Janko), Andrej Mojžiš (Jano Mihálik)

1994

HRDINA
DJGT Zvolen
 réžia Ľuboslav Majera

Patrik Minár (Janko), Andrej Mojžiš (Jano Mihálik)

